

250 zprávy '87

KRAJSKÉHO
VLASTIVĚDNÉHO MUZEA
V OLOMOUCI

LITOVELSKÁ CIKORKA

SLADOVÁ A ŽITNÁ

KÁVA

LITOVELSKÁ TOVÁRNA POŽÍVATIN
P. HLAVÁČEK
LITOVEL NA HANÉ.

Stanislav Jančík - Vítězslav Kollmann

75. VÝROČÍ ZALOŽENÍ ZÁVODU SELIKO LITOVEL, K. P., SELIKO OLOMOUC. HISTORIE A SOUČASNOST

DER 75. JAHRESTAG DER GRÜNDUNG DES BETRIEBES SELIKO LITOVEL. HISTORIE UND GEGENWART

Historie dnešního závodu Seliko Litovel je bohatá. Založil jej v roce 1912 obchodní příručí Petr Hlaváček ze Sebranic na Boskovicku. Nejdříve zakoupil dělnický dům Budoucnost (vedle nynější restaurace Zelený strom na Gottwaldově ul.), kde provozoval živnost. Od roku 1912 vyráběl praženou obilní kávu, cikorku, a to v ulici Svatoplukově, č. 150 a 149, kde začal vyrábět rovněž kysané zelí a marmeládu.

Budova, v níž je dnešní ředitelství závodu, byla postavena v roce 1899 a sloužila až do roku 1912 jako společenská mlékárna. Téhož roku Hlaváček objekt zakoupil za 14 000 K.¹ V této budově, která se stala základem později vybudovaného podniku, zřídil menší pražírnu. Vlastní stavba továrny na výrobu poživatin byla realizována v letech 1916 až 1919, a to v blízkosti objektu – na jím vykoupených pozemcích na katastru obce Nasobůrky, těsně u státní silnice, dříve císařské.

V červenci 1916 požádal obchodní soud v Olomouci o zapsání své firmy do rejstříku. V žádosti uvedl, že provozuje výrobu kávových náhražek „Hanačka“. Žádosti bylo vyhověno a soud mu vyměřil daň ve výši 64 K.² V srpnu 1917 pak požádal o změnu firmy na „Petr Hlaváček, továrna poživatin v Nasobůrkách – Litovli“, a to z důvodu rozšíření svého provozu o výrobu kysaného zelí a konzervování zeleniny. Vzhledem k rostoucímu odbytu zřídil v Litovli na předměstí odštěpný závod – v domě č. 147 v Nasobůrské ulici. Záhy byl nucen požádat o zápis tohoto odštěpného závodu do obchodního rejstříku, přestože se Krajskému soudu v roce 1917 pokoušel vysvětlit, že po dokončení své továrny v Nasobůrkách tento pobočný závod v Litovli zruší.³

První budova závodu byla jednopatrová – v přízemí se zelárnou, v prvním patře se sklady sušené zeleniny. V druhé – přízemní budově – byly zřízeny sušárny zeleniny, cukrovky, brambor a ovoce. U této budovy dal postavit kotelnu s 30 metry vysokým komínem a na něm zřídil akumulční nádrž na vodu s obsahem 30 m³. Tyto na svou dobu moderní objekty projektoval konzervářský odborník J. Fořt. V roce 1921 požádal P. Hlaváček o zrušení filiálky v Litovli, a to současně se žádostí o rozšíření předmětu svého provozování – o výrobu lihovin a octa. Vedlejší provozy ve městě byly brzy poté zrušeny.

V rámci změny výrobního programu a orientace na sušenou zeleninu zakoupil P. Hlaváček již v roce 1918 3 lískové sušárny typu Schilde Favorit

z Německa, z nichž jednu později prodal firmě Lederer do Mořic. V následujících letech se v závodě vyráběla zejména sušená zelenina, sušená cukrovka, kávoviny, kysané zelí a okurky. V roce 1937 byla v údržbářské dílně závodu instalována 3. sušárna. Přídavné stroje (čističky, řezačky, blanšery aj.) zakoupil z Německa od firmy Herbort. V posledních letech předmnichovské republiky a za druhé světové války se závod specializoval na výrobu sušené zeleniny, známé pod ochranou značkou „Alibona“ a hojně exportované do zahraničí.⁴

Za okupace zde byla zřízena závodní elektrárna s dvěma generátory – 50 a 100 kW – poháněná parním strojem fy. Brand a Huiller z Brna. V této době se zde sušila pouze zelenina, od roku 1943 pak i brambory pro Wehrmacht. V závodě bylo tehdy zaměstnáno 260 lidí, z toho mnoho českých studentů ze zavřených vysokých škol. Při osvobozovacích bojích v roce 1945 závod sice nebyl poškozen, ale pro nedostatek surovin se zde nepracovalo. Záhy po osvobození v roce 1945 majitel tragicky zahynul na následky auto-nehody.

Závod úspěšně rozvíjel tradiční výrobu i po osvobození. V roce 1948 se vyrobilo 190 tun sušené zeleniny. Pracovalo zde až 120 lidí, převážně žen.

V roce 1948 byl závod znárodněn, a to vyhláškou ministryně výživy ze dne 3. července 1948, č. 1476 Ú. l. I a začleněn do firmy Fruta, n. p., Brno.⁵ Litovelský konzervářský závod tehdy zaměstnával 114 dělníků, 10 administrativních a 6 technických úředníků. V roce 1949 nastoupil do závodu kádrový referent Bedřich Lakomý, který se stal později ředitelem a ing. dr. Karel Obšil, později hlavní inženýr. V roce 1949 byla provedena nádstavba sušárny a vybudována kompotárna. V roce 1950 byl z litovelského závodu zřízen národní podnik Severomoravská Fruta.⁶ K podniku byly přičleněny bývalé soukromé závody:

Unčovice – moštárna bratří Sedláčků.

Přerov – bývalá firma Bajer s výrobou lihovin, ovocných vín a moštů.

Olomouc – balárna bývalé firmy VDP s pražírnou kávy, arašídů a výrobou DEKA v Jeremenkově ulici.

Blatec – bývalý závod J. Babiánka, kde byly vyráběny mošty, ovocná vína a šťávy. Byla zde i palárna.

Hanušovice – bývalá firma Hanel s lisovnou ovoce, výrobou ovocných sirupů, limonád, marmelád a džemů.

Zlaté Hory – konfiskát s výrobou kompotů, marmelád a džemů.

Postupně byly uzavřeny závody v Olomouci, Blatci, Hanušovicích a Zlatých Horách. Dnem 1. dubna 1958 byla Severomoravská FRUTA začleněna do národního podniku Hanácké lihovary a drožďárny v Olomouci s podnikovým ředitelem Andělinem Velčovským.

Při územní reorganizaci v roce 1960 byl celý podnik zařazen s platností od 1. 7. 1960 do nového národního podniku Severomoravské lihovary a konzer-

várny Olomouc, nesoucí od roku 1956 název SELIKO. Do nového podniku byly též zařazeny ostravské Slezské lihovary a škrobárny. Po Bedřichu Lakomém řídil litovelský závod v letech 1961–1964 s. Jan Vogl, od roku 1964 je ředitelem závodu s. Alois Vychodil.

Rozvoj závodu od roku 1945 do současnosti přehledně dokumentuje tabulka vybraných ukazatelů (viz příloha).

V současné době je závod Seliko Litovel dislokován v okrese Olomouc a Šumperk. V okrese Olomouc je to provoz Unčovice, kde se ročně vyrábí 800 tun hotových jídel, 100 tun masových konzerv a 250 tun cestovního občerstvení. Nejstarší budovy na provozu Unčovice byly postaveny v roce 1870. V roce 1967 došlo k rozšíření provozu o nové sklady, v roce 1976 byla rekonstruována chladárna. Rozsáhlá modernizace výrobních prostor a technologického zařízení byla provedena v letech 1977–1979. Ke zkvalitnění životního prostředí na provozu, ale i v obci Unčovice, přispěje výstavba nové kotelny, která bude dokončena montáží strojního zařízení v roce 1987.

Další organizační jednotkou závodu je provoz Olomouc – Rokycanova. Provozovna vznikla již v roce 1890. Výrobky majitele firmy Antonína Neorala – Hanácké kysané zelí a okurky – chránila v období před druhou světovou válkou známá slovní značka ONO. V současné době provoz ročně vyrábí 200 tun kysaného zelí a specializuje se na produkci exportních okurek pod značkou „ZNOJMIA“ v ročním objemu 300 tun, zasílaných převážně do NSR a dalších kapitalistických států. Celoroční zaměstnanost je zde řešena stáčením lihovin do kapesního balení 0,2 l. Na provozu byla v roce 1979 vybudována nová stáčírna lihovin a v roce 1981 pak dokončena plynofikace kotelny, což rovněž přispělo ke zlepšení životního prostředí města Olomouce.

Rozhodující objem výroby je realizován v základním závodě Litovel, kde v současnosti činí 3500 tun sterilovaných okurek, 3500 tun sterilované zeleniny a 2500 tun kompotů. V rámci generálního ředitelství Konzerváren a lihovarů Praha je závod Litovel monopolním výrobcem ovocných bowlí, kterých ročně produkuje na 2000 tun. V tomto základním závodě byla v nedávné době provedena rozsáhlá rekonstrukce výrobních hal s investičním nákladem přesahujícím 50 mil. Kčs, dokončená v roce 1980. Následujícího roku zde byly zrušeny zastaralé sušárny zeleniny z předválečné doby a na jejich místě vybudována moderní linka na zpracování kořenové zeleniny. Její součástí jsou i parotermické loupače zeleniny, které odstranily dřívější zdraví škodlivé louhování. Výstavba této linky byla ukončena v roce 1982. Veškeré rekonstrukce se zde prováděly za plného provozu závodu. S růstem objemu výroby je nutno ještě dořešit otázku skladování hotových výrobků. V současné době je závod nucen skladovat asi 2000 tun roční produkce v pronajatých provizorních skladech. Tento problém vyřeší v roce 1987 zahájená výstavba skladů hotových výrobků s investičním nákladem 20 mil. Kčs, která bude ukončena v roce 1990.

V okrese Šumperk – na provozu Vikýřovice – je soustředěna výroba limonádových sirupů s roční produkcí 4600 tun. Provoz dále zajišťuje lisování

barevného ovoce – asi 300 tun ročně a 5000 tun jablek. Do roku 1976 se lisování provádělo na plachetkových lisech, o rok později byl pak na provozovně instalován rakouský lis BUCHER-GUYER. Dále bylo na provozu prováděno ruční balení šípkového čaje a cestovního občerstvení. Nejstarší provozní budovy jsou z roku 1900. V roce 1973 provoz vyhořel. Při požáru došlo ke škodě 185 tis. Kčs. Následujícího roku byl celý provoz obnoven a zmodernizován.

V roce 1986 byl v okrese Šumperk zrušen provoz Třemešek a výroba nakladače DEKO převedena na moderní provoz Vikýřovice, a to i s produkcí šípkového čaje. Výrobu česnekové pasty závod předal Frutě Brno – závodu Lednice. Od roku 1987 zajišťuje provoz Vikýřovice výrobu 700 tun nakladače DEKO a 40 tun šípkového čaje.

Celkový objem výroby závodu činí 16 000 tun, což v přepočtu na výrobu zboží představuje 160 mil. Kčs, a to při průměrném ročním stavu pracovníků 360. Rozhodující podíl na plnění těchto náročných pracovních úkolů má 260 žen, které tvoří více než 70 % z celkového stavu zaměstnanců závodu. Cílem prováděné rekonstrukce je vedle zvýšení objemu výroby i odstranění namáhavé práce žen a zlepšení pracovního prostředí.

V závodě pracuje 10 brigád socialistické práce. Kolektivy středisek údržba, doprava, energetika, zásobování, odbyt a provoz Olomouc získaly zlaté odznaky. Držiteli stříbrných odznaků jsou BSP provozu Unčovice, Vikýřovice a výrobního střediska Litovel. Bronzové odznaky má BSP ze správního střediska.

Za plnění hospodářských úkolů v 7. pětiletce a výsledky v socialistické soutěži propůjčil ministr zemědělství a výživy ČSR a Český výbor odborového svazu pracovníků potravinářského průmyslu závodu SELIKO Litovel čestný název „Závod socialistické práce“. Titul byl závodu slavnostně předán dne 20. 1. 1987 generálním ředitelem KOLI Praha ing. Bruknerem a tajemníkem OV KSČ v Olomouci dr. ing. Mackovíkem.

Závod je ve svém oboru jedním z nejlépe vybavených závodů v rámci koncernového podniku SELIKO Olomouc. Je na velmi dobré úrovni i ve srovnání s jinými konzervárenskými závody v rámci generálního ředitelství Konzerváren a lihovarů Praha.

LITERATURA A POZNÁMKY

- 1 Podrobně viz F. Kučera, Úvod k archívnímu fondu podniku Severomoravská Fruta, národní podnik v Litovli, s. 1. Uloženo v archívu k. p. Seliko Olomouc.
- 2 Viz Státní archív Opava – pobočka Janovice, fond krajský soud Olomouc, firemní spisy A II 184/1 a II 184/2.
- 3 Tamtéž, 185/5. Období počátku budování Hlaváčkovy továrny podrobně zpracoval B. Vaňák, Z historie lihovarského průmyslu v Severomoravském kraji. Archív k. p. Seliko Olomouc, závod Litovel, kartón 44, č. 159, rkp. 2020. Kapitola o litovelském závodu viz s. 6–29. Historii továrny je věnována pozornost i v publikaci „100 let trati Červenka – Litovel 1886–1986“, neboť závod patří k významným přeprávcům.

- 4 Závod měl tyto slovní ochranné známky: Alibona, Alima, Floreta, Alibon – podle osvědčení Obchodní živnostenské komory v Olomouci ze dne 11. 6. 1948, číslo rejstříku 10.576–10.580.
- 5 Výměrem ministerstva výživy Čs. republiky v Praze ze dne 6. 3. 1948 byla v Hlaváčkově továrně poživatin zavedena národní správa a národním správcem ustavena firma Biochema v Brně. Firma Litovelská továrna poživatin P. Hlaváček byla znárodněna vyhláškou ministryně výživy ze dne 3. července 1948 a začleněna do firmy Fruta, n. p., Brno: Viz Archív k. p. Seliko Olomouc, fond Severomoravská Fruta, n. p., Litovel, kartón 3/15.
- 6 Vyhláškou ministryně výživy č. 1218/1950 Ú. l. II, byl zřízen národní podnik Severomoravská Fruta Litovel. Blíže viz Archív k. p. Seliko Olomouc, fond Severomoravská Fruta, n. p., Litovel, kartón 3/33.

DER 75. JAHRESTAG DER GRÜNDUNG DES BETRIEBES SELIKO LITOVEL. HISTORIE UND GEGENWART

RESÜMEE

Der heutige Betrieb Seliko Litovel hat eine reichhaltige Geschichte. Die ursprüngliche Firma wurde im Jahre 1912 von dem Handelsgehilfen Petr Hlaváček aus Sebranice gegründet. Petr Hlaváček kaufte zuerst das Arbeiterhaus Budoucnost neben der nunmehrigen Gastwirtschaft Zelený strom (Grünbaum) in der Gottwaldstraße. Seine Firma erzeugte seit dem Jahre 1912 gerösteten Getreidekaffe und Zichorie in der Svatoplukgasse in den Häusern Nr. 149 und 150. Er hat hier angefangen auch Sauerkraut und Marmelade herzustellen.

Das Gebäude, wo sich die heutige Betriebsführung befindet, wurde im Jahre 1899 erbaut, und es diente als Gesellschaftsmolkerei bis zum Jahre 1912. In diesem Jahr kaufte Hlaváček auch dieses Gebäude. Er hat hier eine kleinere Kaffeebrennerei errichtet.

Die eigene Nahrungsmittelfabrik wurde in den Jahren 1916–1919 erbaut. Das erste Betriebsgebäude war einstöckig. Im Erdgeschoß wurde das Sauerkraut erzeugt, und im ersten Stock waren die Niederlagen des Dörrgemüses. Im zweiten ebenerdigen Gebäude wurden Darrkammern für Gemüse, Zuckerrüben, Kartoffeln und Obst errichtet. Die Firma erzeugte in den nächsten Jahren besonders Dörrgemüse, Dörrzuckerrüben, Kaffee-Ersatz, Sauerkraut und sauersüße Gurken. Die Hlaváček's Firma war schon in der Zeit vor dem II. Weltkrieg auf die Produktion des Dörrgemüses spezialisiert. Diese Dörrgemüse war unter der Schutzmarke „Alibona“ bekannt und wurde in großen Mengen ins Ausland exportiert. Seit dem Jahre 1943 wurden hier auch Dörrkartoffeln erzeugt. Damals waren bei der Firma 260 Arbeitskräfte beschäftigt, und arbeiteten hier auch viele tschechische Studenten aus den geschlossenen Hochschulen.

Der Betrieb hat seine traditionelle Herstellung auch nach der Befreiung im Jahre 1945 erfolgreich entfaltet. Im Jahre 1948 wurden 190 Tonnen Dörrgemüse hergestellt. Im Jahre 1948 wurde der Betrieb nationalisiert und in die Firma „Fruta“ VEB Brno eingefügt. Im Jahre 1950 wurde aus dem Betrieb in Litovel der Volkseigene Betrieb „Severomoravská Fruta“ (Nordmährische Fruta) errichtet. Das ganze Unternehmen wurde bei der Gebietsreorganisation im Jahre 1960 in den neu entstandenen Volkseigenen Betrieb (VEB) Nordmährische Spiritusbrennereien und Konservenfabriken mit dem Sitz in Olomouc eingefügt, welcher seit dem Jahre 1956 den Namen SELIKO trägt.

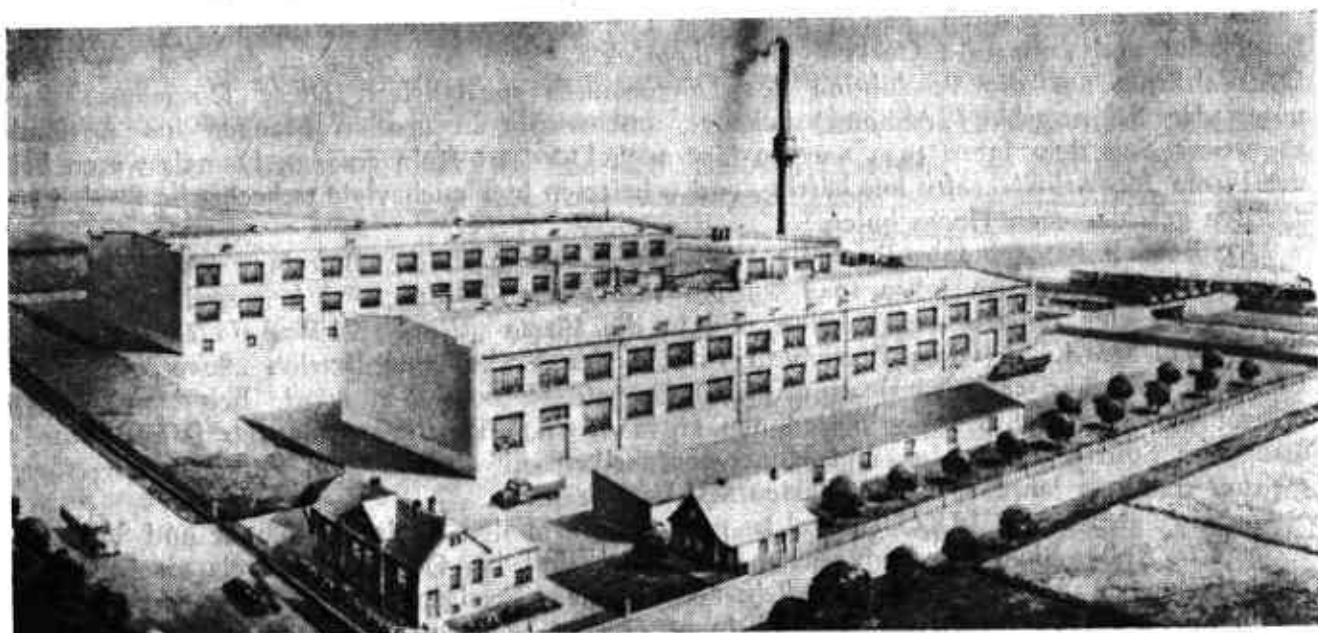
Der Zweigbetrieb SELIKO Litovel ist gegenwärtig in den Kreisen Olomouc und Šumperk disloziert. Außer dem Hauptunternehmen Litovel sind im Olomoucer Kreis zwei Zweigniederlassungen. Unčovice, wo jährlich 800 Tonnen Fertigspeisen, 100 Tonnen Fleischkonserven und 250 Tonnen Reiseerfrischung erzeugt werden, und dann noch das Werk Olomouc – Rokycanova, wo jährlich 200 Tonnen Sauerkraut und 300 Tonnen Exportgurken unter der Marke Znojmia hergestellt werden. Diese Gurken werden überwiegend nach BRD

und in die anderen kapitalistischen Staaten exportiert. Das Hauptunternehmen Litovel erzeugt den entscheidenden Umfang der Produktion, und zwar in folgenden Mengen: 3500 Tonnen sterilisierte Gemüse und 2500 Tonnen Kompotte. Der Betrieb Litovel erzeugt auch jährlich 2000 Tonnen Obstbowle als ihr Monopolhersteller.

Eine Niederlassung ist auch im Kreis Šumperk disloziert. Die Produktion von Limonadensirup ist im Werk Víkřovice konzentriert. Die jährliche Produktion von Limonadensirup beträgt 4600 Tonnen. Außerdem wird hier das Farbbobst cca 300 Tonnen jährlich gepresst. Der Apfelsaft mit dem Produktionsumfang cca 5000 Tonnen gehört auch zu den wichtigen Produkten. Im Jahre 1986 wurde die Zweigniederlassung Třemešek im Kreis Šumperk aufgelassen. Die Herstellung von Einlegepräparat DEKO und auch die Produktion von Hagebuttentee wurden in das moderne Werk Víkřovice überführt.

Der gesamte Produktionsumfang im Betrieb Litovel beträgt 16.000 Tonnen, was in der Umrechnung auf das Warenerzeugnis 160.000.000 Kčs vorstellt. Der durchschnittliche Stand der Belegschaft macht dabei 360 Arbeiter. 260 Frauen haben auf diesen Ergebnissen entscheidenden Anteil.

Der Minister der Landwirtschaft und Nahrungsmittelindustrie verlieh dem Betrieb Seliko Litovel für die erfolgreiche Erfüllung der Wirtschaftsaufgaben in dem 7. Fünfjahrplan einen Ehrendiplom „Betrieb der sozialistischen Arbeit“.

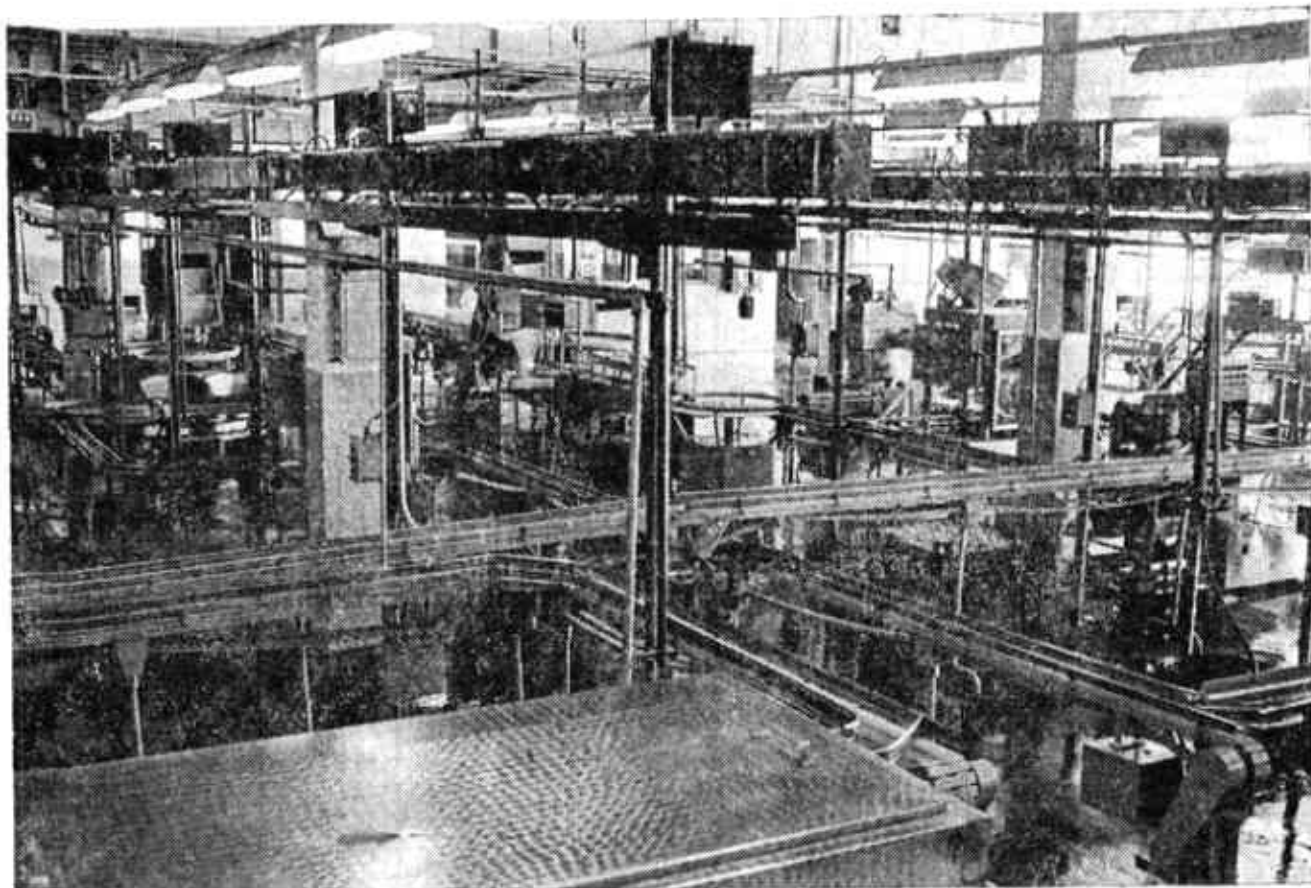

Ideální veduta objektu z 20. let 20. století, foto archiv Seliko

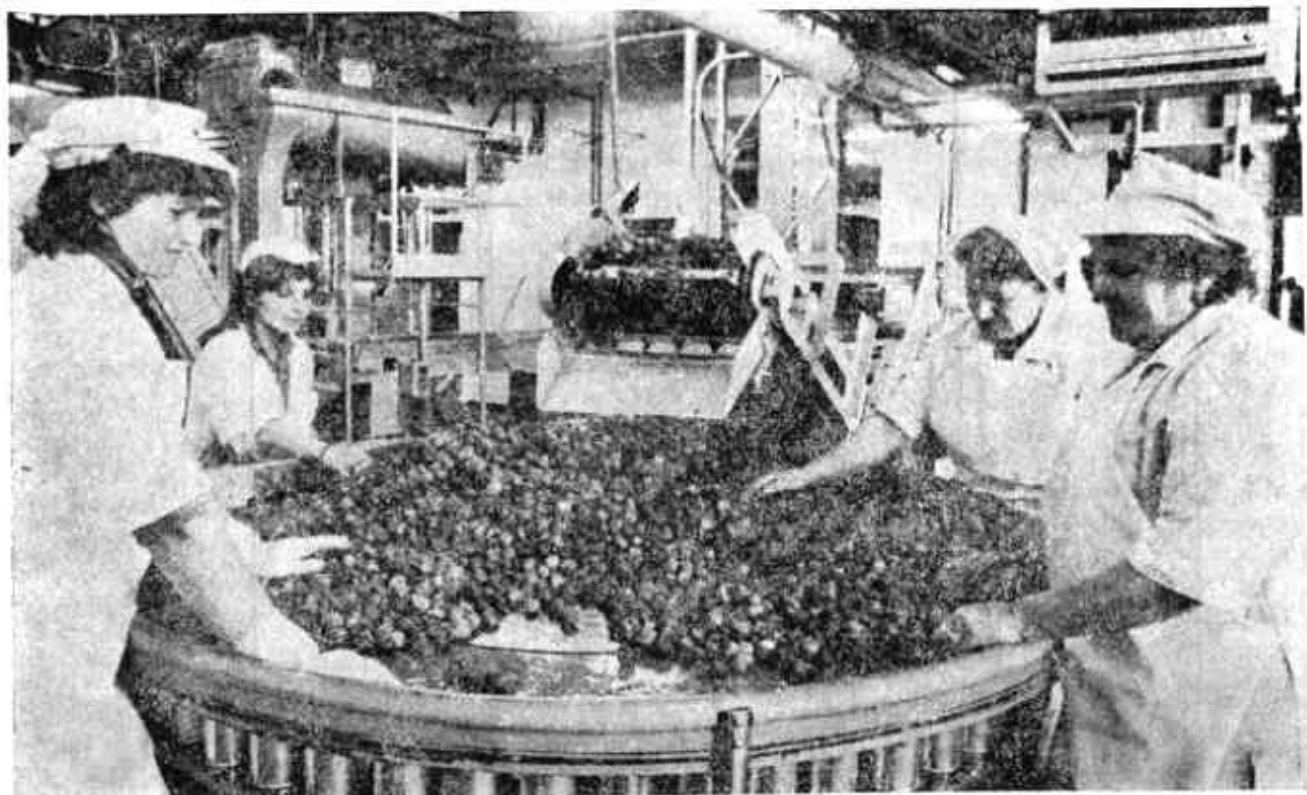
VÝVOJ ZÁVODU OD ROKU 1945.

Pozn.: Hrubá výroba je uvedena ve srovnatelných cenách. Mzdové prostředky a průměrné výdělky před rokem 1953 jsou přepočteny v důsledku měnové reformy v poměru 1:5

ROK	HRUBÁ VÝROBA v SVC - tis.Kčs	POČET PRACOVNÍKŮ k ROČNÍ STAV	PRODUKTIVITA PRÁCE - Kčs	MZDOVÉ PROSTŘED- KY - tis.Kčs	PRŮMĚRNÝ VÝDĚLEK - Kčs
1945	120	26	4 615	243	779
1946	6 370	152	41 908	1 508	827
1947	9 460	190	49 789	1 697	832
1948	14 903	267	55 816	2 800	874
1949	16 320	298	54 768	2 662	744
1950	17 010	307	55 407	3 036	824
1951	20 893	345	60 559	3 370	814
1952	27 003	375	72 008	3 419	760
1953	17 626	383	46 021	3 711	807
1954	16 204	385	42 088	3 819	843
1955	15 311	350	43 740	3 741	891
1956	14 953	337	44 371	3 728	922
1957	18 065	292	61 886	3 125	892
1958	23 661	305	77 577	3 472	949
1959	27 336	297	92 037	3 389	951
1960	29 004	302	96 039	3 666	995
1961	31 157	323	94 460	4 302	1 062
1962	34 043	312	109 113	3 594	1 152
1963	36 753	356	103 239	4 953	1 160
1964	37 035	333	111 216	4 693	1 174
1965	33 383	303	110 175	4 239	1 165
1966	49 605	403	122 785	5 272	1 088
1967	49 154	419	117 313	6 389	1 270
1968	58 794	419	140 320	6 846	1 362
1969	59 546	398	149 613	7 525	1 574
1970	63 101	398	158 545	7 724	1 616
1971	64 993	396	164 124	7 760	1 632
1972	66 945	381	175 709	7 926	1 734
1973	63 195	374	168 970	7 936	1 766
1974	61 833	364	169 871	7 783	1 782
1975	73 329	353	207 731	7 782	1 837
1976	72 210	352	205 142	8 090	1 837
1977	77 901	363	214 603	9 113	1 917
1978	105 088	380	276 547	9 741	2 093
1979	102 948	370	278 238	9 898	2 227
1980	104 574	376	278 122	9 792	2 169
1981	105 108	369	284 846	9 732	2 199
1982	132 465	376	352 301	10 404	2 303
1983	128 026	366	349 798	10 552	2 401
1984	127 673	360	354 647	10 616	2 460
1985	143 059	354	404 121	11 047	2 604
1986	139 697	349	400 278	11 444	2 732

Celkový pohled na nové výrobní linky závodu, 1980, foto archiv Seliko

Rekonstruovaná linka – plnění stůl (zpracování jahod, 1981), foto archiv Seliko

OSMDESÁT LET PŘÍRODOVĚDECKÉHO MUZEA V OLOMOUCI

80 JAHRE DES NATURWISSENSCHAFTLICHEN MUSEUMS IN OLOMOUC

V roce 1988 uplyne 80 let od založení Přírodovědeckého muzea Josefa Ferdinanda (Das Erzherzog Josef Ferdinand-Museum) v Olomouci. Vzhledem ke svému specifickému přírodovědnému zaměření doplnilo toto muzeum řadu muzejních institucí, existujících v Olomouci již od konce 19. století: Průmyslové muzeum Františka Josefa I. (Das Franz Josef Gewerbe-Museum) založené v roce 1873, dále Historické muzeum (založené v roce 1874 německou správou města) a českého muzea Vlasteneckého spolku muzejního z roku 1883.

Skutečností je, že až do té doby byla v Olomouci přírodovědná bádání a tím i budování přírodovědných sbírek na nižší úrovni, než tomu bylo v jiných městech – např. ve srovnání s Brnem.¹ Přírodovědecké disciplíny byly pěstovány především středoškolskými profesory,² kteří prováděli výzkumy i sběr materiálu bez jednotné organizační základny, v důsledku čehož sbírky postrádaly systematickosti a ucelenost. Od roku 1903 existovala přírodovědná sekce „Botanischer Garten“,³ do jejíž činnosti byli zapojeni i čeští přírodovědci. Dalším významným střediskem zabývajícím se sběrem přírodnin od roku 1883 bylo muzeum VSMO, jehož časopis se stal vlastně prvním a důležitým orgánem pro uveřejňování českých prací s přírodovědnou tematikou na Moravě vůbec.⁴

O zřízení specializovaného přírodovědeckého a přitom utrakvistického muzea v Olomouci bylo již mnohokrát uvažováno. Problém se však vždy zúžil na jednu otázku – nedostatek místnosti. Řešení se naskytlo v roce 1907 po uvolnění budovy kláštera klarisek, kde od roku 1787 sídlila Studijní c. k. knihovna. Iniciátorem akce, který využil příznivých okolností, byl kanovník Max Mayer z Wallersteinu a Ahrdorfu, sběratel přírodnin a uměleckých předmětů. Mayer získal pro tuto myšlenku arcivévodu Josefa Ferdinanda,⁵ který ji podpořil věnováním své sbírky egyptských starožitností a jiných předmětů jako vkladu pro budoucí muzeum.

V květnu 1908 byla výnosem moravského místodržitelství zřízena utrakvistická Společnost přírodovědeckého a uměleko-historického muzea arcivévodě Josefa Ferdinanda. Na ustavujícím shromáždění společnosti 8. června 1908 byli zvoleni členové kuratoria – a to jak české, tak německé sekce.⁶ Kustodem muzea se stal Jindřich Laus, profesor německého učitelského ústavu v Olomouci.⁷

V listopadu 1908 byla kladně vyřízena žádost kuratoria o přenechání budovy studijní knihovny. Místnosti byly muzeu pronajaty na 20 let s výhradou, podle níž se společnost zavazovala hradit výlohy na adaptaci kláštera z vlastních prostředků. Sbírký byly prozatímně uloženy v budově bohoslovcké fakulty do doby, než byly provedeny nejnútnejší úpravy pro muzejní účely. Hned počátkem roku 1909 začala adaptace prostor přiléhajících ke kostelu a během několika měsíců byly získané sbírky muzea uspořádány natolik, že 3. července 1909 mohlo dojít ke slavnostnímu otevření muzea.

Od počátku se muzeum potýkalo s nedostatkem finančních prostředků. Ministerstvo kultu povolilo jednorázovou, za žádných okolností nepřekročitelnou subvenci 10 000 K ke krytí výdajů spojených se zřízením muzea. Koncem roku 1909 činila pokladní hotovost muzea jen 189,70 K.⁸ Muzeum stálo před adaptací místností bývalého kostela, která začala v říjnu 1910 a v dubnu následujícího roku již byly otevřeny rozšířené nově nainstalované sbírky.

Jak již bylo uvedeno, základ muzea položila egyptologická sbírka arcivévody Josefa Ferdinanda, k níž se přidružila mineralogická sbírka z majetku rytíře Mayera. Prostřednictvím ministerstva pro veřejné práce byly zajištěny vzorky z nejrůznějších důlních a báňských společností v celé monarchii (např. Jáchymov, Příbram, Brixlegg, Klausen, Wieliczka, Halle, atd.), od c. k. geologického ústavu ve Vídni, přírodovědeckého klubu z Brna, atd. Větší dary byly zajištěny od dvorních vídeňských muzeí, které v průběhu roku 1909 zasílaly do Olomouce duplikáty svých sbírek; zásilka došla též ze zoologické stanice v Terstu. Velkou část přírodnin nasbíral nebo výměnou získal kustod muzea J. Laus.

Podle zprávy o sbírkách, kterou sestavil v roce 1910 J. Laus,⁹ byly muzejní sbírky instalovány v 6 místnostech:

1. Sbírká egyptologická – obsahovala mumie, bronzové figury, sošky zvířat, amulety a další umělecké předměty z doby starého Egypta.
 2. Numismatická sbírka – mince i medaile z různých zemí, zároveň zde byly i medaile olomoucké provenience.
 3. Umělecko-historické předměty – nebyly instalovány.
 4. Zoologická sbírka – obsáhlá, zahrnující exponáty z oblasti tropů, subtropů, Arktidy, Jižní Ameriky, a to od savců, ptáků, ryb, hmyzu přes měkkýše a mušle ke korálům, atd.
 5. Botanická sbírka – zastoupena flórou severní Moravy, území Evropy i ostatních světadílů.
 6. Mineralogicko-geologická (paleontologická sbírka) obsahovala vzorky a exponáty z nejrůznějších světových nalezišť.
 7. Prehistorické objekty – exponáty z lokalit moravských i českých, i z území celé monarchie pocházející z nejrůznějších prehistorických období.
- Součástí sbírek muzea byly i plány, výkresy, mapy a nástěnné obrazy.

Zdárný rozvoj muzea byl záhy znemožněn I. světovou válkou a odchodem správce sbírek J. Lause na frontu. Od roku 1918 se J. Laus opět ujal správy

sbírek, avšak muzeum zůstalo bez jakýchkoli finančních prostředků. Nebylo možno ani obnovit činnost Společnosti přírodovědeckého a uměleckohistorického muzea. Teprve v roce 1924 se sešla mimořádná valná hromada, která se usnesla na likvidaci společnosti a na přenechání všech sbírek městu Olomouci. Městská správa tyto fondy převzala jako Městské přírodovědecké muzeum. Z rozhodnutí městského zastupitelstva byla v roce 1924 sloučena dosavadní jednotlivá muzea v městské správě, a to pod novým názvem Muzeum hlavního města Olomouce.¹⁰ Činnost sloučených muzeí byla řízena kuratoriem, v jehož čele stál starosta města R. Fischer. Jak vyplývá ze stanov tohoto muzea, bylo nově formulováno poslání a vymezena sběrná oblast muzea: hlavní zřetel je nutno klást na zachycení vývoje jak v městě Olomouci, tak i v jeho okolí. Později se však ukázalo, že k faktickému splnutí sbírek i jejich správy došlo pouze u muzea historického a umělecko-průmyslového. Po celé období první republiky vystupovalo přírodovědecké muzeum víceméně jako samostatná správní jednotka.

Nevyhovující a stísněné prostory Muzea hlavního města Olomouce, které nestačily pojmout stále se rozrůstající sbírky, přiměly městskou radu v roce 1924 k zahájení jednání o koupi budovy kláštera klarisek. Vleklé jednání však skončilo v roce 1932 neúspěšně.¹¹ Ve zprávě o činnosti přírodovědeckého muzea za rok 1937 se dokonce uvádí, že z prostorových důvodů není již možno rozvíjet další sbírkotvornou činnost – vyjma sbírky botanické.¹² Sběrný program tohoto muzea se již od dvacátých let zaměřil na oblast botaniky, zoologie a mineralogie a bylo upuštěno od rozvíjení sbírek exotik. Přes všechny prostorové nesnáze však na tom bylo přírodovědecké muzeum v porovnání s ostatními olomouckými muzei relativně nejlépe.

V Olomouci tak existovaly vedle sebe dvě střediska muzejnictví: jedno tvořila muzea městská a druhé představovalo muzeum Vlasteneckého spolku muzejního. Tato situace vedla k určitému překrývání sběrných programů obou muzeí, jež však bylo vesměs řešeno formou spolupráce a dohody. Tak např. v roce 1926 předalo městské muzeum spolkovému muzeu svou prehistorickou sbírku, zatímco z VSMO byly deponovány do přírodovědeckého muzea sbírky přírodovědné.

Během II. světové války rozvíjelo přírodovědecké muzeum převážně činnost sbírkotvornou, částečně také výstavní. V roce 1941 zemřel dlouholetý kustod muzea J. Laus, který se významně zasloužil o uspořádání a značné rozšíření muzejních sbírek. Velkou měrou se také podílel na propagaci a kulturně výchovném využití sbírkových fondů muzea.¹³ Jeho nástupcem se stal od roku 1942 Josef Otruba.¹⁴

Po válce až do roku 1950 dožívají olomoucká muzea ve staré formě. Socialistické přeměny však významně zasáhly i do vývoje olomouckého muzejnictví. Významným přelomem byl rok 1951, kdy sloučením jednotlivých muzeí byla nastoupena nová cesta vývoje v souladu s potřebami moderní společnosti. S platností od 1. 1. 1951 bylo usnesením KNV¹⁵ sloučením dosavadních olomouckých muzeí zřízeno Krajské muzeum v Olomouci.

POZNÁMKY:

- 1 Již od roku 1849 působila v Brně přírodovědecká sekce Moravské zemědělské společnosti, v roce 1861 vznikla „Naturforschender Verein“. V Brně vládli čilý vědecký ruch celou druhou polovinu 19. století, v letech 1850–1860 byl z Brna zahájen široký vlastivědný výzkum země. Viz: J. Laus, Pěstování přírodních věd v Olomouci, ČVSMO, 1928, s. 32.
- 2 Od poloviny 19. století se přírodovědné obory začaly vyučovat na středních školách, bylo požadováno též zakládání školních sbírek. V Olomouci působili v těchto oborech např. tito středoškolské profesori: A. Vogl, P. Klug, J. Mik, A. Makowsky, H. Laus, dr. L. Jeitteles. Po založení českého gymnázia (1867) to byli např. J. Podpěra, F. Polívka, atd.
- 3 Roku 1898 bylo založen „Botanischer Verein in Olmütz“, na jaře 1901 byla otevřena botanická zahrada. Přírodovědná sekce botanické zahrady vznikla z podnětu profesora J. Lause a jejím cílem bylo organizovat vědeckovýzkumnou práci, zejména v oboru botaniky.
- 4 Do Časopisu VSMO přispívali, např. ornitolog J. Tálský, petrograf J. Klvaňa, dr. F. Dvorský, A. Kašpar – mineralogie, J. Gogela, V. Spitzner – botanika, J. Podpěra, M. Remeš a další.
- 5 Arcivévoda Josef Ferdinand sloužil v té době v Olomouci jako plukovník u 93. pěšího pluku. Viz: M. Remeš, Z dějin olomouckých muzeí, Zprávy KVMO č. 77, 1958, s. 40.
- 6 Členové české sekce kuratoria: dr. O. Kose, dr. A. Hřibek, F. Polívka, dr. J. Podpěra, dr. Remeš; členové německé sekce: K. Brandhuber, H. Laus, J. Föhner, dr. H. Kux, R. Spallek. Viz: Statistisches Jahrbuch der königlichen Hauptstadt Olmütz, Olomouc 1911, s. 340.
- 7 Jindřich Laus pocházel z české rodiny, působil v Brně jako učitel, v roce 1902 byl jmenován učitelem v Olomouci, kde působil až do své smrti v r. 1941. Viz: J. Otruba, Jindřich Laus, ČVSMO, 1946, s. 83.
- 8 Uvádí J. Laus v „Tätigkeitsbericht – Erzherzog Josef Ferdinand-Museum in Olmütz“, 1910.
- 9 H. Laus, Führer durch die Sammlungen, Das Erzherzog Josef Ferdinand-Museum in Olmütz, 1910. První a jediná zpráva, kterou sestavil z příkazu kuratoria J. Laus.
- 10 Od 1. července 1924.
- 11 Viz R. Fischer, O muzejní budovu v Olomouci, ČVSMO, 1933, roč. 46, s. 27–34.
- 12 Zpráva o činnosti přírodovědeckého muzea – jako zvláštní otisk Věstníku hlavního města Olomouce.
- 13 Uspořádal řadu přednášek – v rámci lidovými a vzdělávání učitelů, které doprovázel diapozitivy, jichž shromáždil velké množství – přes 10 00 kusů. V roce 1937 je zakoupilo město Olomouc, v současné době jsou uloženy v botanickém oddělení KVMO.
- 14 J. Otruba se narodil 10. 3. 1889 v Náměšti na Hané, studoval na slovanském gymnáziu v Olomouci a později absolvoval přírodovědeckou fakultu v Brně – obor botanika.
- 15 Usnesení rady KNV v Olomouci z 29. 12. 1950.

80 JAHRE DES NATURWISSENSCHAFTLICHEN MUSEUMS IN OLOMOUC

RESÜMEE

Im Jahre 1908 wurde in Olomouc ein naturwissenschaftlich orientiertes Museum gegründet. Es war „Das Erzherzog Josef Ferdinand-Museum in Olmütz. Die Initiative zur Gründung dieses Museums ging vom Domprälaten Max Mayer von Ahrdorf. Max Mayer bekam die Unterstützung vom Erzherzog Josef Ferdinand, welcher dem Museum auch seine Sammlung der ägyptischen Antiquitäten spendete.

Das neue Museum war im adaptierten Teil des Klarissenklosters untergebracht und wurde schon im Jahre 1909 feierlich eröffnet. Der Kustos des Museums ist Heinrich Laus

geworden, der diese Funktion bis zu dem Jahre 1941 ausübte. H. Laus sammelte umfangreiche Sammlungen und machte sich um ihre Ordnung verdient. Im Jahre 1910 waren die Museums-sammlungen in 6 Räumen installiert: 1. Sammlung ägyptischer Altertümer, 2. Numismatische Sammlung, 3. Prähistorische Objekte, 4. Zoologische Sammlung, 5. Botanische Sammlung, 6. Mineralogisch-geologische Sammlungen.

Im Jahre 1924 wurde das Naturwissenschaftliche Museum und andere städtische Museums-institutionen unter dem Namen Das Museum der Hauptstadt Olomouc verbunden. Das Sammelprogramm des naturwissenschaftlichen Museums konzentrierte sich auf das Gebiet der Botanik, Zoologie und Mineralogie. Das Museum existierte in dieser Form bis zu dem Jahre 1951, wo das Heimatkundliche Bezirksmuseum in Olomouc entstand. Die Sammlungen des erst erwähnten Museums bilden jetzt den Grund der Sammlungen der naturwissenschaftlichen Abteilung des Heimatkundlichen Bezirksmuseums in Olomouc.

Ludovít S z a b ó

NOVÉ STŘELECKÉ MEDAILE, PLAKETY A DEKORACE VE SBÍRKÁCH KRAJSKÉHO VLASTIVĚDNÉHO MUZEA V OLOMOUCI

DIE NEUEN SCHÜTZEN-MEDAILLEN, PLAKETTEN UND ABZEICHEN IN DER SAMMLUNGEN DES HEIMATKUNDLICHEN BEZIRKSMUSEUMS IN OLOMOUC

V numismatickém fondu Krajského vlastivědného muzea v Olomouci je uložena také rozsáhlá a cenná kolekce střeleckých medailí, mincí, plaket a odznaků, která dnes obsahuje numismatický materiál tohoto druhu z mnoha zemí celého světa a jejíž katalog vyšel v roce 1979 tiskem (R. Pospíšil – V. Burian, Katalog střeleckých medailí, mincí, plaket a odznaků ze sbírek KVMO, Olomouc 1979, 182 s.). Sbírkotvorná činnost KVMO v oblasti numismatiky se zaměřuje mimo jiné také na další rozšiřování této kolekce, přestože mnohé ze střeleckých medailí, plaket a odznaků přesahují sběrnou oblast olomouckého muzea; význam sbírky to však zasluhuje.

V tomto příspěvku jsou publikovány nově získané střelecké medaile, plakety a dekorace. Při jejich popisu se v základním členění přidržujeme schématu použitého v citovaném katalogu, zápisy však nejsou vzhledem k do-statku místa tak stručné. Inventární číslo odkazuje na uložení předmětu ve fondu „Numismatika“ KVMO.

1. *Olomouc, střelecké závody 1908, střelecká dekorace*

A: zkřížené terčovnice, na nich v perlovcovém kruhu portrét Františka Josefa I.; opis: VIRIBUS UNITIS pod plaketou zavěšena kartaše na připevnění střelecké medaile

kovové části připevněny na černožluté stuze s nápisem: KÖNIG-SCHIESSEN / OLMÜTZ / 1908 /

Plaketa z lisovaného plechu Ø 50 mm; 21,7 g.

Inv. č. N-4139

2. *Šumperk, střelecké závody 1910, dvoustranná plaketa*

A: v kartuši nad střeleckým terčem a snítkou dubu s vavřínem znak Šumperka

v rozevlátých stuhách nápis: KAISERHULDIGUNGS UND XI. /
/ MÄHRISCHES LANDESSCHIESSEN / 1910 / ZU MÄHR.
SCHÖNBERG / sign.: J. CHRISTELBAUER WIEN

R: v oválu portrét arcivévody Rainera

nápis: ERZHERZOG / RAINER / PROTEKTOR /

Stříbrná plaketa 35 × 52 mm;

Inv. č. N-4181

Samotnou dekoraci a okolnosti jejího použití popsali J. Dopita – V. Burian, Numismatické a faleristické památky na střeleckou sezónu roku 1908, Zprávy KVMO, 218, 1982, s. 15–18.

3. *Jihlava, střelecké závody 1894, čtyřhranná střelecká klipa*

A: v otevřeném věnci z dubových a vavřínových ratolestí dole svázaných, nápis: V. / MÄHR. / LANDES- / SCHIESSEN / IN / IGLAU / 1894. /

R: v perlovcovém kruhu na zkřížených terčovnicích terč a klobouk, vše v dubových ratolestech; opis: ÜB AUG UND HAND FÜR'S VATERLAND

Mosazná klipa 32 × 32 mm; 40,2 g.

Inv. č. N-4138

4. *Jihlava, střelecký spolek, nedatovaná střelecká dekorace*

A: znak Jihlavy, kolem v černém pásu opis: BÜRGERL. SCHÜTZEN VEREIN IGLAU,

z podkruží vycházejí po 45° střídavě bílá ramena maltézského a černá ramena brabantského kříže.

Mosazná dekorace s barevným smaltem Ø 46 mm; 21,4 g.

Inv. č. N-4137

5. *Moravská Třebová, střelecké závody 1886, medaile*

A: v otevřeném vavřínovém věnci dole převázaném nápis: III. / MÄHRISCHES / LANDESSCHIESSEN / IN / MÄHR. TRÜBAU /
24: 31. JULI / 1886 /

R: v celém poli medaile šachovaná moravská orlice
Stříbrná medaile Ø 36 mm; 15,9 g.
Inv. č. N-4140

6. *Žulová (Friedeberg), střelecké závody 1910, čtyřhranná klipa*

A: ve spodní části klipy medailónek s budovou střelnice, nad ní nápis:
SCHIESSTÄTTE FRIEDEBERG
v poli klipy pohled na město, nad ním znak Žulové s opisem:
BURGERL. SCHUTZEN. VEREIN FRIEDEBERG
v pásech opis: I. ÖST. SCHLES. VERBAND SCHIESSEN IN
FRIEDEBERG * 29. V.-5. VI. 1910 *
sign. R. Neuberger
R: nad zkříženými terčovnicemi s terčem erb
opis: PROTEKTOR LANDESPRÄSIDENT MAX GRAF COU-
DENHOVE
sign. J. Prinz

Stříbrná klipa 32 × 32 mm; 15,3 g.
Inv. č. N-4135

7. *Lázně Lipová (Linderwiese), střelecké závody 1908, plaketa*

A: portrét Františka Josefa I.; nápis: 1848-1908
pod ním terč s dubovými ratolestmi
nápis: KAISER JUBILÄUMS / SCHIESSEN 1908 / AUF DER
PRIVAT / SCHIESSTÄTTE / D. KURANSTALT / LINDER-
WIESE

Stříbrná jednostranná plaketa 35 × 50 mm s červenou stužkou; 24,5 g.
Inv. č. N-4134

Plaketa popsána v článku uvedeném u čísla 1

8. *Videň střelecký spolek, plaketa 1907*

A: portrét Karla knížete Trauttmansdorffa-Weinsberg, zprava pod ním
nápis: DER WIENER SCHÜTZENVEREIN / SEINEM VER-
EHRTEN / OBERSCHÜTZENMEISTER. /
datum: MAI 1907
sign: HANS SCHAFFER FEC.

Jednostranná bronzová plaketa 30 × 50 mm; 29,2 g.
Inv. č. N-4078

9. *Innsbruck, střelecké závody 1885, medaile*

A: v perlovcovém kruhu postava střelce s kuší přes rameno
opis: MAXIMILIAN : ROEM : KAISER : ERZH : Z : OE : V :
TIROL .
sign. BUSSON - A. SCHARFF

R: v perlovcovém kruhu korunovaná orlice s vavřínem kolem hlavy;
opis: ZWEITES : OESTERR : BVNDESSCHIESSEN : INNS-
BRUCK : 1885 .

Stříbrná medaile Ø 37 mm.

Inv. č. N-4144

10. *Glarus, střelecké slavnosti 1892, medaile*

A: v otevřeném vavřínovém věnci dole převázaném stuhou znak v kar-
tuši; opis: EIDGENÖSSISCHES SCHÜTZENFEST * GLARUS
1892 *

R: postava ženy opřená o štít, v pozadí přírodní scénérie; opis: GE-
DENKET DER THATEN EURER VAETER!
sign. HUGUENIN FRÈS

Stříbrná medaile Ø 45 mm; 38,5 g.

11. *Mnichov (?), střelecká dekorace 1911*

A: na závěsu s nápisem: KÖNIGSCHIESSEN zavěšena na čtyřech ouš-
cích jednostranná plaketa; na ní mířící střelec, v ornamentálně ztvár-
něné stuze opis: Marschall 1911; ve sponě závěsu nápis: G. G.
LINDNER MÜNCHEN

Dekorace z obecného kovu; závěs 26 × 56 mm, plaketa Ø 70 mm; 110,7 g.

12. *Chile, střelecký spolek, nedatovaná střelecká medaile*

A: štítonoši nesoucí dělený štít s hvězdou; pod štítem stuha s nápisem:
POR LA RAZON A LA FUERZA
nad štítem pás s nápisem: PREMIO DE TIRO
nad pásem opis: EJERCITO DE CHILE
sign. P. Mesias

R: střelecký terč

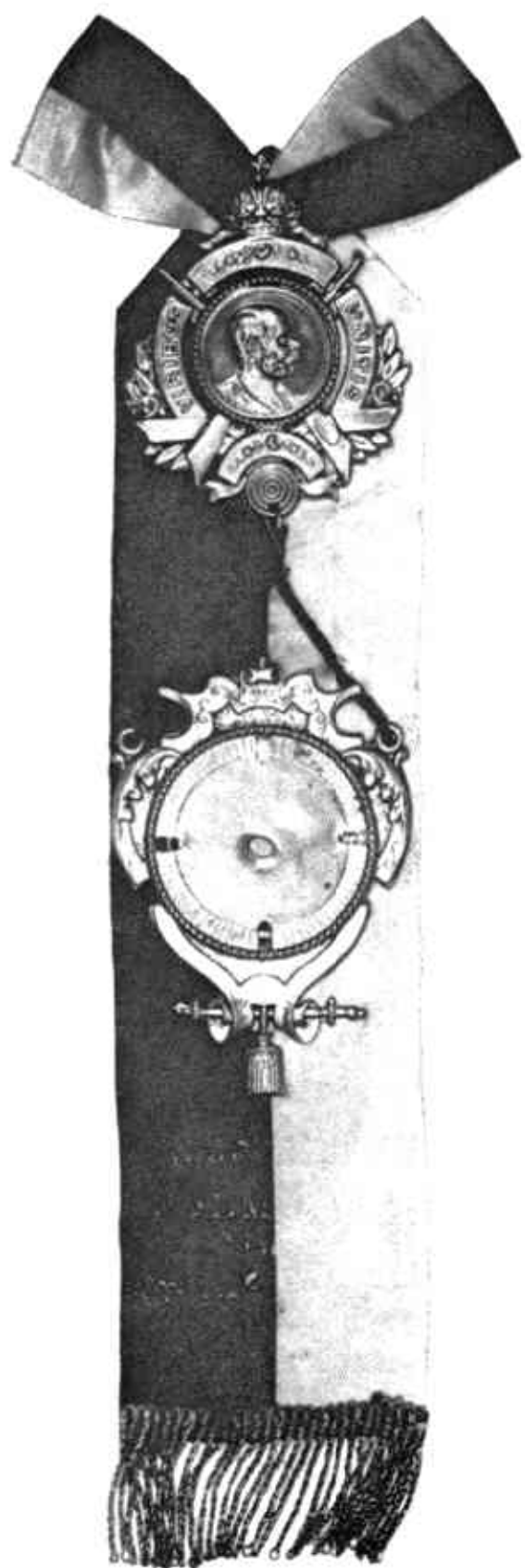
Stříbrná medaile Ø 55 mm; 153,1 g

Inv. č. N-4142

DIE NEUEN SCHÜTZEN-MEDAILLEN, PLAKETTEN UND ABZEICHEN IN DEN
SAMMLUNGEN DES HEIMATKUNDLICHEN BEZIRKSMUSEUMS IN OLOMOUC

RESÜMEE

Die numismatische Sammlung des Heimatkundlichen Bezirksmuseums in Olomouc ent-
hält eine umfangreiche Kollektion der Schützen-Medaillen, Münzen, Plaketten und Abzei-
chen, derer Katalog im Jahre 1979 im Druck erschien (R. Pospíšil-V. Burian, Katalog der
Schützen-Medaillen, Münzen, Plaketten und Abzeichen aus den Sammlungen des heimat-
kundlichen Museums in Olomouc). Der vorgelegte Artikel ergänzt diesen Katalog um neu
erworbene Sammelgegenstände.

Katalog č. 1 A

Katalog č. 3 A

Katalog č. 3 R

Katalog č. 4 A

Katalog č. 5 A

Katalog č. 5 R

Katalog č. 7 A

Katalog č. 8 A

Katalog č. 6 A

Katalog č. 9 A

Katalog č. 9 R

Katalog č. 6 R

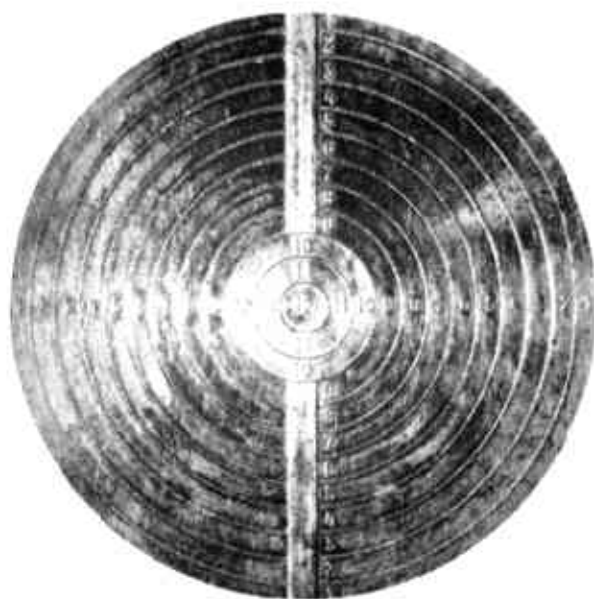
Katalog č. 10 A ►
Katalog č. 10 R

Katalog č. 11 A

Katalog č. 12 A

Katalog č. 12 R

Josef Vrbka jako holubář

Pavel Pospěch

K VÝROČÍ JOSEFA VRBKY Z NÁKLA (1888–1964)

ZUM JAHRESTAG DES JOSEF VRBKA'S AUS NÄKLO

Zpracovávání základních dat o životě a tvorbě Josefa Vrbky z Nákla a především otázka jejich začlenění do širších souvislostí naráží na řadu potíží daných nedostupností, neúplností či ztrátou příslušných archiválií. Navíc se ve Vrbkově případě jedná o publikační činnost v desítkách časopisů, o styky s řadou významných osobností a o působení v mnoha spolcích a organizacích. Jen díky pečlivosti J. Vrbky a zájmu ze strany jeho rodiny se uchovalo v pozůstalosti, která je deponovaná v Krajském vlastivědném muzeu v Olomouci a částečně ve sbírkách rožnovského Muzea v přírodě asi 60 až 70 % jeho článků, dále rukopisy, tisky, fotografie a korespondence. Ve fondech obou muzeí jsou deponovány i předměty trojrozměrné, především z oblasti archeologie a národopisu, které J. Vrbka sbíral. Z těchto pramenů také vychází článek, který chce připomenout jeho význam v souvislosti se 100. výročí jeho narození.

Josef Vrbka

Základním faktorem, který ovlivňoval život a dílo J. Vrbky, je jeho rodné Náklo. S odstupem let je zřetelná ona obtížně postižitelná výjimečnost postavení písmáka či vůbec člověka, který svým celkovým zaměřením vybočoval z uzavřené struktury vesnické komunity. Přes zřetelné důsledky hospodářského a společenského pokroku zůstávala – zejména v době Vrbkova mládí – vesnice uzavřeným světem s danou hierarchií vztahů, snahou o jejich zachování a nedůvěrou k novotám a prvkům svou podstatou jí cizím. J. Vrbka sám tyto vztahy přímo či nepřímě pociťoval, akceptoval je z hle-

diska svého postavení a tak se s nimi vědomě či nevědomky musel vyrovnávat. Tento dialog provází a ovlivňuje celý jeho život a dílo.

Náklo představovalo v druhé polovině 19. století jednu z velkých, bohatých a tradicionalistických vesnic mezi Olomoucí a Litovlí, kraje s malým průmyslovým zázemím, kde se převážná většina obyvatelstva živila zemědělstvím a část chudších obyvatel si přivydělávala podomácí výrobou. Vysoká bonita půdy i dobré odbytíště pro zemědělské výrobky na olomouckém trhu přispívaly k hospodářské prosperitě kraje a části jeho obyvatel.

I odtud vycházela potřeba vzdělání a zájmu o společenský a hospodářský život z hlediska širších souvislostí. O kulturnosti obyvatel tohoto kraje svědčí pozoruhodné zmínky z přelomu 18. a 19. století a zcela zřetelný je tento stav od poloviny století minulého.

Ne náhodou uvádí roku 1861 časopis Hvězda Náklo a sousední Příkazy jako příklad národně probudilých obcí a jmenuje počty časopisů, které jsou zde odebírány. Národní uvědomělost hanáckých obcí je již v tomto období úzce spojena se snahou o emancipaci ve sféře hospodářské a politické.

V roce 1863 vznikl v Nákle čtenářský kroužek, který se později pod názvem Občanská beseda podílel rozhodujícím způsobem na kulturním životě obce spolu s pěveckým spolkem Svatopluk, který ve stejném roce založili společně občané Příkaz a Nákla. Obě korporace tak stály na počátku tradice více jak dvou desítek kulturně a společensky zaměřených spolků v Nákle.

Podle údajů z roku 1890 měla Občanská beseda knihovnu s 453 svazky (z toho 168 divadelních her) a odebírala 12 různých časopisů. Další údaj z roku 1907 zaznamenává již 633 knih a 148 stálých čtenářů, kteří si vypůjčili v uvedeném roce 1818 knih. Kromě toho měla obec bohatou školní a učitelskou knihovnu a podle průzkumu z přelomu století byly velmi početné i soukromé knihovny. Do kulturního kontextu patřily i časté divadelní představení, besedy nad knihami a časopisy spojené ve starším období s hlasitým předčítáním, odborné přednášky, polní kázání pro rolníky a také studium na školách, které se však omezovalo především na sociálně lépe situované vrstvy a ve svých počátcích výhradně na chlapce. Jména nákelských rodáků se objevují nejen mezi posluchači zemědělských škol (především Klášterní Hradisko u Olomouce), ale i mezi žáky Slovanského gymnázia v Olomouci.

Značné sebevědomí dodával představitelům hanáckých vesnic, kteří pocházeli většinou z řad sedláků, i politický agrarismus, který se od osmdesátých let rozšířil na Hané a před rokem 1914 zde měl již rozhodující postavení, neboť prosazoval hospodářské a s nimi spojené společenské zájmy rolníků.

Významný podíl na životě obce měla i záložna, která vznikla roku 1872. Na počátku našeho století se Náklo aktivně podílí na hospodářských výstavách pořádaných v Příkazích a obě vesnice spolu s Unčovicemi, Mezicemi a Březovou stály u zrodu první družstevní rolnické elektrárny na Moravě.

Bohatý hospodářský, politický i kulturní život, kam patřily i návštěvy

K. H. Borovského a V. Hálka v Nákle, vytvářel i zázemí pro činnost Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, jehož členové (Jindřich Wankel, Jan Havelka) se zajímali především o prehistorii obce, která je přitahovala díky pozoruhodným archeologickým nálezům. Zajímavou sbírku prehistorických předmětů soustředil i nákelský samouk J. Fišara a písemným památkám se věnoval dlouholetý spolupracovník V. Praska Melichar Chytil. Nejvýznamnější osobností veřejného života obce zůstával Osvald Vídrman, který od roku 1850 učil na nákelské škole. O výsledcích a způsobu jeho výuky svědčí i herbář Vrbkova otce, který pochází z jeho školních let.

V tomto pestrém a aktivním prostředí se narodil 6. května 1888 Josef Vrbka. Matka pocházela ze Zlámalovy rodiny z Příkaz a její otec patřil k hanáckému banderiu, které holdovalo v roce 1848 v Olomouci novému císaři. Otec J. Vrbky byl dlouholetým starostou obce (1866–1892) a od vzniku okresního starostenského sboru v Litovli jeho předsedou a stejnou funkci měl i v okresním silničním výboru. Politicky podporoval samostatného agrárního politika Josefa Svozila ze Seničky, který měl po dlouhá léta rozhodující postavení a autoritu na Litovelsku. O jejich blízkých vztazích svědčí i členství J. Vrbky staršího v zakládajícím výboru Rolnického akciového pivovaru v Litovli, který jako hospodářsky významný podnik představoval i jeden z rozhodujících faktorů ve vítězství Čechů v Litovli. Jako člen pěveckého sboru Svatopluk se účastnil roku 1868 slavnostního kladení základních kamenů Národního divadla v Praze, kde náklesko-příkazský sbor zpíval pod Smetanovou taktovkou spolu se slavným pražským Hlaholem. Není pak třeba velké obrazotvornosti k tomu, aby bylo zřejmé, v jakém prostředí mladý J. Vrbka vyrůstal.

Mezníkem v jeho životě se stal těžký úraz, který utrpěl roku 1896. Nezbale provedená amputace nohy (ošetřující lékař v Olomouci nepředpokládal, že pacient své zranění přežije) mu neumožnila používat protézu. Jen rodinné zázemí a aktivní vztah k životu umožnily J. Vrbkovi překonávat důsledky úrazu. Projevilo se to již v letech 1902–1908, kdy se začal věnovat hádankářským soutěžím a projevil zde i svůj organizační talent. Šlo však jen o epizodu v jeho mnohostranném životě. Ve stejném období se naučil hrát na housle, sám se ve hře dál zdokonaloval a později ji dokonce vyučoval. Jako organizační talent se stal hybným duchem místního okrašlovacího i abstinentského spolku a z práce v těchto organizacích vzešlo i jeho setkání s Janem Herbenem v Nákle roku 1912. Jako jednatel se osvědčil i v místní organizaci Sokola a ve Vrbkově pozůstalosti jsou fotografie zachycující pravidelná cvičení na Vrbkově dvoře a konala se zde i veřejná vystoupení Sokola.

Období největší tvůrčí aktivity Josefa Vrbky vymezují dvě data: roku 1907 publikoval svůj první článek s včelařskou tematikou, který svým charakterem v mnohém předznamenal i jeho další tvorbu a období roků 1940 až 1941, kdy končí jeho dva největší a nejúspěšnější ediční projekty, časopis Mojžírova říše a publikace Dějiny obce Nákla na Moravě.

Prvním oborem, kde se jako praktik, publicista a organizátor prosadil, bylo včelařství, pak přichází na řadu drůbežnictví (především holubářství) a i zde spojoval vlastní chov, publikační činnost a organizátorskou práci.

Zájem o včely připomíná J. Vrbka u části svého rodu, který pocházel ze Lhoty u Nákla. Sám pak začal včelařit v 16 letech, kdy dostal od otce dva úly a když viděli rodiče jeho zájem, nechal mu otec udělat dalších deset. V roce 1905 se poprvé setkal s V. Švarcem z Kolče, výrobcem včelařských pomůcek a známým odborníkem. Byl to počátek dlouhodobých dobrých osobních i odborných vztahů, ve kterých pak pokračoval s jeho synem Jiřím. Výnos z chovu včel představoval v úspěšných letech pro J. Vrbku i jeden ze zdrojů jeho příjmů.

V roce 1906 založil v Nákle včelařský kroužek (působil v obci do roku 1921), který byl tehdy jediným na okrese Litovel a také záhy převzal agendu pro jeho území, jak tomu nasvědčuje Vrbkova korespondence se Zemským ústředním spolkem včelařským. Součástí činnosti nákelského spolku byla i řada výstav s tradicí od roku 1908. Jen v pozůstalosti J. Vrbky se dochovalo přes 600 převážně populárně naučných článků s včelařskou tematikou a početný soubor tvoří i jeho knižní práce, kde si záhy získal jméno schopného publicisty.

Značný ohlas mezi čtenáři a ocenění ze strany odborníků přinesla autorovi jeho první samostatná kniha, kterou vydalo Neubertovo Zemědělské knihkupectví v Praze pod názvem Škůdcové včel o rozsahu 151 stran. Kniha vyšla v roce 1924, autor na ní pracoval již o deset let dříve, ale vydání oddálila válka. Práce vyšla jako II. svazek včelařovy knihovny, kterou řídil známý odborník Ivan Kitzberger, farář z Nebušic u Prahy. J. Vrbka popisuje postupně jednotlivé druhy škůdců a výklad doplňuje jejich vyobrazením. Šlo o první česky psanou knihu k této problematice. Nákladem časopisu Život v přírodě vyšel roku 1927 v Praze na 82 stranách Praktický včelař určený pro začínající a méně pokročilé. Publikace byla věnována všeslovanskému včelařskému sjezdu, který se konal téhož roku v Praze. O dva roky později vychází J. Vrbkou přepracovaná kniha I. Kitzbergera Pomůcky k plemennému chovu včel. Dlouholetá spolupráce s litovelským vydavatelem Chlíbkem obohatila včelařskou literaturu poloviny třicátých let o tři méně výpravné a rozsáhlé publikace: Umělé rojení a přidávání matiček z roku 1935, Včelí matička a její spolupracovnice z roku následujícího a nakonec Vyzimování a jarní ošetření včel, které se dochovalo pouze ve druhém vydání z roku 1937. Kromě toho zůstala v rukopise i z historického pohledu zajímavá práce Včelařství v Nákle datovaná rokem 1940, která se snaží zachytit vývoj včelařství v obci a okolí od 16. století, ale nejcennější kapitoly se týkají období od poloviny 19. století, kdy již autor uplatňuje vzpomínky hodnověrných pamětníků i svoje zkušenosti. Tiskem nevyšly ani Včelí vosk a mezistěny z roku 1935, o pět let mladší rukopis Jak zvýšíme výnos medu a nedatovaný strojopis Kočování za včelí pastvou, který svou povahou patří k Vrbkově

publikační činnosti bezprostředně po roce 1945. Je zajímavý kapitolou o historii kočování i přehledem a charakteristikou medonosných rostlin.

Druhou oblastí, které se J. Vrbka systematicky věnoval, bylo drůbežnictví a především chov holubů. I zde se prosadil jako organizátor. V roce 1922 se stal předsedou tehdy založeného holubářského spolku v Nákle a stejnou funkci dostal, když v následujícím roce vznikl v obci drůbežářský spolek. Je také třeba připomenout, že se v roce 1936 pokusil s vydavatelem Chlíbkem jako redaktor zachránit vydávání tehdy upadajícího časopisu Československý holubář.

Již v roce 1917 vydal u Neuberta v Praze v edici Rolníková knihovna Praktického holubáře, který se po deseti letech dočkal rozšířeného vydání. Z celkového rozsahu 150 stran věnuje autor převážnou většinu popisu jednotlivých plemen a druhů. Obdobný postup volil i u ostatních publikací s drůbežářskou tematikou. U vydavatele J. Kopše v Sadové vyšly v letech 1926 až 1927 Průvodce plemeny holubů a Průvodce plemeny drůbeže. Z čilé spolupráce s Milotickým hospodářem vydal v jeho knihovně Výnosný chov králíků (rok 1932) a v roce 1924 J. Vrbkou upravené III. vydání práce A. Jerábka: Chov holubů pro užitek a sport. Časopis Zvířena, kam J. Vrbka také přispíval, vydal v roce 1927 Knihu standartů holubích plemen a v rukopise zůstaly jen nedatované Základy drůbežnictví, které autor určil začínajícím chovatelům. Řadu poznatků čerpal z vlastní chovatelské činnosti, neboť měl v půdním prostoru svého domku velký a moderní holubník a část dvora uzpůsobenou pro chov drůbeže.

K Vrbkově činnosti patří i pečlivě vedená agenda drůbežnického i holubářského spolku v Nákle. V pozůstalosti jejich předsedy se dochovalo kolem 650 článků s holubářskou tematikou, stejný počet se týká drůbeže a přibližně 350 článků věnoval chovu králíků. Svoji publicistickou všestrannost prokázal roku 1917, kdy pro vydavatele Neuberta na jeho žádost sestavil publikaci Zdárný chov koz.

S včelařstvím, chovatelstvím, udržováním vzorné zahrady a sadařením souvisel i Vrbkův zájem o přírodu, především o ornitologii o botaniku. Ve svých zápiscích vzpomíná lhotskou větev svého rodu a ptáčníky, kteří se zde objevují. Sám pak, na základě rad afrického cestovatele Viléma Němce, začal roku 1921 s preparováním ptáků. Ornitologie se týká na 200 převážně populárně naučných článků. Od založení pracoval v Moravském ornitologickém spolku v Přerově.

Odborné ocenění získala jeho práce o řuhých a s odstupem let získaly na ceně jeho přírodovědné deníky z let 1926–1938 a 1938–1962, kde zaznamenává svá meteorologická pozorování i údaje o flóře a fauně jednotlivých lokalit, kde působil (Náklo, Bezděčí).

Po roce 1945 se podstatně změnily možnosti v publikační činnosti a tím se i Vrbkův zájem postupně omezuje na přírodopisné deníky a celkově pak na ornitologii a botaniku.

Celkem napsal J. Vrbka kolem 5000 novinářských článků a z tohoto počtu

se asi 3000 dochovalo v jeho pozůstalosti. Velká většina z nich se týká chovatelství a přírodních věd. Největší počet článků vyšel v Českém rolníkovi, dále v Milotickém hospodáři a Praktickém rádci. Často se jeho příspěvky objevují i v Selských listech, Moravském hospodáři, Životu v přírodě, Kodymovi a Československém zemědělci. Nejvíce článků napsal v letech 1929 až 1940. Jde o rozsah o to cennější, že mohl řádně ukončit jen dva roky obecné školy. O to hodnotnější je rozsah jeho práce a odborná úroveň, které dosáhl. Řada jeho publikací, zejména včelařských, je ceněna stále.

Pozdějšího data než zájem o chovatelství a přírodní vědy je pozornost, kterou J. Vrbka věnoval regionální historii a národopisu. I když své zájmy v tomto oboru spojuje již s dětstvím a s četbou díla B. Třebízského a na druhé straně uvádí počátek přípravných prací na Dějinách obce Nákla ve spojitosti s polovinou dvacátých let, objevují se větší počty článků s touto tematikou až kolem poloviny třicátých let. Je třeba připomenout, že zájem o regionální historii se objevuje již v souvislosti s jeho dřívější prací, jak to ukazuje jeho článek o dějinách včelařství v Nákle a okolí. Chystal zřejmě i obsáhlejší práci o dějinách drůbežnictví a holubářství, jak to naznačují dochované poznámky i korespondence s významným národohospodářem a zemědělským odborníkem Eduardem Reichem, rodákem z Velké Bystřice.

Užším regionem omezený, ale z hlediska tematického velmi pestrý a většínu problémových okruhů pokrývající zájem J. Vrbky o vlastivědu vedl i v souvislosti s přípravnými pracemi na Dějinách obce Nákla k projektu samostatného časopisu – Mojžírovy říše. Původní náklad měsíční revue představoval 1000 výtisků, ale v důsledku politických událostí po Mnichovu a změn, které vyvolal, došlo k poklesu nákladu na 600 kusů. Vydávané čtyři ročníky od prvního čísla datovaného 1. dubnem 1937 až po poslední z května 1941 měly sice v podtitulu proklamovaný rozsah pro Moravu a Slezsko, ale Mojžírova říše se zaměřovala především na střední Moravu.

Z celkového počtu 172 větších článků byl J. Vrbka autorem 24, ale z 350 drobných zpráv a glos týkajících se vlastivědy napsal 276. Zůstával hybným duchem časopisu a redakční rada měla, jak tomu nasvědčuje i dochovaná korespondence, postavení spíše formální. Většina článků – víc jak polovina – se týkala historie, ale jejich úroveň, pojetí i rozsah byly značně odlišné. Vlivem přátel, změnami v osobních zájmech a v neposlední řadě i vývojem české společnosti v období kolem roku 1939 se prosazuje výrazněji literatura a regionální autoři. Sílí i zájem o národopis a lidové pověsti, naopak méně místa je věnováno přírodním vědám a chovatelství, i když značný prostor pro ně slibovalo již první číslo Mojžírovy říše.

Mezi přispěvateli se objevují jména známých vlastivědných pracovníků a autorů: F. O. Babler (celé číslo v září 1940 bylo věnováno Svatému Kopečku), J. Skutil, J. R. Bečák, B. Slavík a A. Turek. Struktura příspěvků byla velmi různorodá. Jestliže jeden článek obsahoval podrobný soupis všech křížů a božích muk na Litovelsku, další popisoval tabákové náhražky za I. světové války. Vydavatel i redaktor v jedné osobě proklamoval stále vý-

razněji, že časopis je určený především školní mládeži, ale dnes je obtížné určit, jaká byla skutečná struktura čtenářské obce. Pozornost, kterou Mojmirova říše věnovala náboženským otázkám, souvisela částečně se složitým vývojem Vrbkovy osobnosti, ale je zde zároveň zřetelný vliv změn, které plynuly ze situace české společnosti a kultury v období II. republiky.

Celkově lze říci, že svou podstatou představovala Mojmirova říše naučnou revui, jak to naznačuje i srovnání jejího obsahu a koncepce s Časopisem Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, kam ostatně Vrbka přispíval a to i v době, když již vydával svůj časopis. Na stránkách olomouckého vlastivědného časopisu recenzoval Rostislav Bartocha několikrát uzavřené ročníky Mojmirovy říše a doporučoval její redakci, aby se soustředila především na drobnější zprávy a informace z oblasti vlastivědy. Postřehl i slabinu Vrbkova časopisu, která se projevovala ve chvíli, kdy začínal řešit širší historické nebo vlastivědné otázky, na které autorským zázemím ani svým rozsahem nebyl připraven.

Je obdivuhodné na Vrbkově práci, že v době zaneprázdnění i potíží s vlastním časopisem i při značných starostech osobních dokázal dál pracovat na Dějinách obce Nákla na Moravě a zdárně je dokončit, i když se musel v době tisku vyrovnávat s požadavky válečné cenzury. Dějiny vyšly nákladem 1000 výtisků a o rozsahu 407 stran doplněných skoro 100 kusy fotografií. Autorovi se podařilo získat dotace ve výši 11 000 K (z toho 8000 K od obce a Občanské záložny v Nákle), které snížily celkové náklady na tisk obnášející 37 000 K. První bilance prodeje přinesla mírné pasivum, které se však vyrovnalo postupným prodejem zbývajících knih.

Z hlediska koncepce jsou Dějiny obce Nákla, jak to ostatně naznačuje i jejich autor, dílem sestaveným z jednotlivě psaných, postupně vznikajících i tematicky vymezených kapitol a nesou tak pečeť letopisectví, ke kterému měl Vrbka způsobem své práce nejbližší. Volně řazené kapitoly jsou faktograficky velmi bohaté a kniha svým rozsahem překonává do té doby vydané monografie o obcích velikosti Nákla. Chybí-li knize na jedné straně pevnější vnitřní koncepce a návaznost jednotlivých, tematicky uzavřených celků, dokázal J. Vrbka na straně druhé, že je historikem velmi pečlivým se smyslem pro detail a zachytil řadu zajímavých údajů pocházejících od pamětníků či z jeho zkušenosti. Cenné je dnes i to, že svoji publikaci vzhledem k roku vydání dovedl až do současnosti a že její podstatnou část věnuje období od poloviny 19. století. Všimá si navíc událostí a realit, které převážná většina dobových kronik či publikací s vlastivědným zaměřením pomíjí. Patří sem pasáže věnované podomácí výrobě v Nákle, zmínky o méně významných spolcích či o cyklistických výletech na přelomu století. Velmi zajímavá a cenná je ta část práce, kterou J. Vrbka věnuje svým duchovním předchůdcům, místním písmákům a jejich tvorbě i životním osudům.

Na vozík upoutaný autor nemohl dost dobře využívat běžně dostupné archivní prameny a tak jako jediné doklady pro starší období měl – kromě tiskem vydaných pramenů ve své bohaté knihovně – možnost čerpat jen

z obecního a farního archívu. Kromě nich, jak sám uvádí, používal dobová odborná periodika a literaturu.

Obsah Vrbkovy knihy je do značné míry ovlivněn povahou čtenářské obce, které byl určen. Vrbkovi sousedé, vrstevníci a známí v ní hledali nejen starší historii obce, ale i zmínky o svých předcích a velmi často i o své vlastní činnosti. Možnost konfrontace textu a stanoviska čtenáře redukoval Vrbka v podstatné míře tím, že začleňoval do knihy celé pasáže z použitých pramenů, což byla ostatně v době vzniku Dějin obce Nákla metoda poměrně běžná (R. Fischer).

V řadě bodů jsou Dějiny obce Nákla shodné s rodinnou kronikou, kterou začal J. Vrbka psát roku 1938 a používá zde i nákelské matriky, rodinné písemnosti a vyprávění příbuzných. V kronice, která zůstala v držení rodiny, nemusel již brát ohled na čtenářskou obec a neprojevovaly se zde důsledky protektorátní cenzury či malicherných místních sporů. Cenné jsou především kapitoly od poloviny minulého století a to z hlediska regionální historie a etnografie (podrobné a přesné popisy honů, zabíjaček, počátků mechanizace zemědělské výroby, parního mláčení, dožatí, dobových stavebních prací či anabáze, kterou prodělal jeho otec s příprázemi pro vojsko roku 1866).

V roce 1945 se rodina J. Vrbky odstěhovala do Bezděčí, kde se Františka Vrbková stala ředitelkou školy. Ve stejném roce vychází v pražském nakladatelství A. Reinwarta Praktické králikářství a o rok později vychází nákladem rodiny Wenzlových z Unerázky Vrbkova brožura Poslední rodu Wenzlova o tragicky zemřelých potomcích starého selského rodu. E. Wenzl, známý národohospodář, organizátor a publicista, byl popraven Němci za heydrichiády a jeho jediný syn byl zastřelen na sklonku války. Poslední knihu, která vyšla bezprostředně v poválečném období a uzavřela zároveň řadu Vrbkových publikací s chovatelskou tematikou, představuje Lidové holubářství vydané nakladatelstvím Brázda v roce 1948. Rukopis Holubářské abecedy připravovaný na rok 1946 pro Reinwartovo nakladatelství již nevyšel.

Změny v kulturní politice se podstatným způsobem promítly i do ediční činnosti a uzavřely řadu možností, které J. Vrbka jako publicista měl. Od roku 1946 pracoval jako kronikář v Bezděčí, podílel se na mimoškolní práci mládeže, vedl zájmové kroužky a ve své činnosti pokračoval i od roku 1957 na novém působišti jeho manželky v Březsku. Kromě kroniky, fotodokumentace, poznámek z terénu a přírodopisných deníků napsal práci Bezděčí a Unerázka, kterou vydalo Krajské nakladatelství v Brně roku 1957. Ve srovnání s Dějinami obce Nákla jde o práci mnohem menší, která je vedena od nejstarších zpráv do poloviny padesátých let našeho století. Část knihy má formu letopiseckých záznamů a uzavřené celky (tematicky a z hlediska dějin obce zajímavé) tvoří samostatné kapitoly. Týká se to především předání lnu a tkalcovství. V příloze jsou zařazeny tři fotografie a opisy listin týkajících se dějin obcí.

Třetí a rozsahem nejmenší monografie vesnice je útlá knížka Lhota nad Moravou, rodiště MUDr. Jana Opletala, kde se autor vrací k problematice

důvěrně známé, neboť jde o obec vzdálenou 2 kilometry od jeho rodiště a navíc odtud pocházela část jeho předků. Sleduje opět historii vesnice od nejstarších zpráv do poloviny 20. století s tím, že se rovnoměrně věnuje jednotlivým obdobím a zvláště pak zdůrazňuje události, které svým významem přesahují dobový život (olejárna, mlýn, spor o pastviny, postava J. Opletala). Publikaci uzavírají dvě pověsti ze Lhoty nad Moravou. Byla vydána jako 8. svazek prací mohelnického muzea v roce 1959.

Zejména po roce 1945 se J. Vrbka věnuje zapisování pověstí z míst svého pobytu. Navazoval tak na svoji činnost z konce třicátých let a projevují se zde i vzpomínky na dětství, čas přástek a sousedských sezení. Spolu s J. Vácou a J. Koudelákem se podílel na vydání Pověstí z kraje F. S. Procházky, které vyšly k 1. výročí autorovy smrti péčí Okresního osvětového sboru v Olomouci roku 1940. Větší soubor Vrbkových pověstí vyšel v roce 1966 zásluhou vlastivědného kroužku ve Velkých Opatovicích a ve stejném rozsahu a se stejnými ilustracemi (Fr. Prosser) opět pod názvem Pověstí z Malé Hané je o dva roky později vydala osvětová beseda v Nákle. Její zásluhou vyšla v roce 1970 i další sbírka ilustrovaná H. Šilberským pod názvem V zátiší Cimburka. Ve všech třech ofsetem rozmnožených publikacích přiblížil čtenářům autorovu postavu V. Sedlák. Knižního vydání se dočkal výběr z pověstí zapsaných J. Vrbkou v roce 1970 v nakladatelství Profil v Ostravě s ilustracemi J. Provazníka pod názvem Mlsný hashrman.

Pověsti až na rukopis Pohádek kolovrátku zůstávají ve formě podobné původnímu zápisu a J. Vrbka pečlivě zaznamenával i místo a jméno vyprávěče. Z jejich obsahu je zřetelný i charakter kraje, odkud pocházejí. Lužní lesy, mokřiny, rybníky a především řeka Morava daly vzniknout řadě pověstí z okolí Nákla, které se týkají hashrmanů v různé podobě. Stejně tak pověsti z okolí Unerázky a Bezděčí, kraje četných lesů a lesních cest, mají častý motiv světylek, bludiček, ohnivých mužů a loupežníků. Pro Náklo jsou doloženy pověsti ze švédských a tatarských vpádů, pro oba kraje pak motivy z těžkých časů nevolnictví. Velmi často se objevují pověsti o urknutém dobytku, v řadě vyprávění zachycených J. Vrbkou jsou postavy v pověstech a pohádkách běžné (divoženka, obr, ohnivý drak, bezhlavý muž, černý pes, klekanice) i méně často se objevující (vřetenice, šedivý, zelený či červený chlapec). Jsou doloženy i vlivy místního koloritu – například kartáčníci z Písařova, kteří chodili po vesnicích.

Součástí tvorby J. Vrbky jsou i jeho pokusy v oblasti krásné literatury. Knižně vyšla poprvé jeho povídka ve výboru Krásná a milostivá, který pro nakladatelství Vyšehrad připravil B. Slavík. Ve své literární tvorbě vycházel ze života vesnice, který důvěrně znal, příležitostně využíval i hanáckého nářečí a velmi často i svých odborných znalostí, neboť ve většině jeho prací je zřetelný záměr didaktický a mravoučný. Tomu podřizuje i celkové vyznění díla i za cenu snížení jeho literární hodnoty. Zřetelný je i vliv jeho oblíbených autorů, především Ch. Dickense.

Většina literárních pokusů zůstala v rukopise a patří k nim i 21 kapitol

Chůváka Šebesty, kde jsou jednotlivé příběhy spojeny rázovitou postavou vesnického kluka. J. Vrbka jej připravoval do tisku ještě počátkem padesátých let, ale neuspěl. Připomíná hlavní postavou na vesnici kdysi běžnou pečovatelku (zde pečovatele) o malé děti, což byl i jakýsi předstupeň pro děti do 14 let, než odešly pracovat jako čeledíni nebo děvečky. Pojem chůvy se objevuje ještě ve sčítání lidu roku 1921 a 1930. Jen z korespondence je známý román Satoš a Silva, který se ztratil v nakladatelství Vyšehrad. Silně mravoučný charakter má další rukopis – povídky Z přírody a ze dvora, které částečně uveřejnil časopisecky. Velmi podobný charakter má i torzo rukopisu o zvědavém vesnickém chlapci Chaloupka pod strání.

Pokusem v oblasti dramatické tvorby je aktovka Trampoty kantorských vdov, která tiskem nevyšla a zachycuje úděl nezaopatřených vdov po učitelích. Dramatickou hříčkou či pásmem je možné nazvat jeho Mladé hasiče, kterou napsal a nacvičil s žáky v Bezděčí roku 1947.

Díky mezickému rodákovi a příteli J. Vrbky, redaktoru J. Papicovi, začal na pokračování vycházet román Selská tradice (původně V chaloupce a na statku) pod názvem Cestami otců v pražské Neděli a po jejím zastavení pod názvem Pouta rodiny Novákovy v Katolické ženě, ale ani zde se autor nedočkal úplného vydání. Celkově jde o nejrozsáhlejší a nejvyzrálejší Vrbkovu literární práci s výraznými stopami autorova sklonu k letopisectví i s dobrou znalostí venkovského života. I zde zůstává mravoučný podtext v jednotlivých epizodách i celkovém vyznění osudů rodiny Nováků a Pospíšilů i řady drobnějších figur. Vedle dialogu mezi citem a rozumem zde zaznívá i rozpor mezi vesnicí jaká byla a ideálním projektem, který naznačuje autor. Do jaké míry mu jeho představy byly „rájem srdce“ či útěchou v denních starostech, je dnes obtížné říci.

J. Vrbka jako literární autor vyniká tam, kde může uplatnit schopnosti zkušeného a pozorného vypravěče a svůj smysl pro detail. Dokládá to i šest ukázek z jeho tvorby, které vyšly nákladem Moravské knihovny v Brně roku 1940 ve výboru Očima písmáků. Kromě J. Vrbky zde bylo zastoupeno dalších šest autorů a jejich dílo v doslovu zhodnotil B. Slavík. K nejlepším patří příběh vesnického samouka, který se sám pokoušel sestrojít mlátičku v době, kdy se o podobných strojích na vesnici ještě nic nevědělo. P. Bezruč pak vysoce hodnotil povídku Pecóch.

Výrazně nad průměr vynikají i tři povídky otištěné v roce 1940 v Litovelském kraji: Semel – o zapomínané dětské hře, Mašina – přibližující atmosféru mláčení a Odíračky na našem gruntě. Z drobných povídek uveřejněných v různých časopisech v letech 1938–1943, které trpí silným mravoučným akcentem, jsou pozoruhodná jen některá zpracovaná témata (stará chalupnice poprvé u fotografa, příběhy slečny z Vídně dožívající na vesnici).

Do výrazně didakticky zaměřené tvorby patří nepublikovaný rukopis z počátku čtyřicátých let nazvaný Oživená příroda, který byl určený malým dětem a tvořily jej jednotlivé příběhy (Slečna rosníčka, Princ zlatohlávek).

Na pomezí krásné literatury a literatury faktu je nepublikovaný rukopis

Děti na Hané, kde v jednotlivých kapitolách a s použitím hanáckého nářečí v přímé řeči zachycuje Vrbka školáky z doby svého mládí. Obsah knihy naznačují i názvy jednotlivých kapitol: například prvňáci, mrskut, hon.

Již blíže k etnografii mají dvě práce, které J. Vrbka publikoval v Českém lidu roku 1947 a 1948. Jde o článek Venkovská muzika na Hané, kde zachycuje velmi podrobně mizející svět vesnických zábav s jejími zvláštnostmi a příspěvek Lidový zpěv na Hané, kde si všímá, jaké písně se zpívaly při jednotlivých pracích na vesnici.

Období po II. světové válce, které zcela změnilo život a vztahy na hanácké vesnici i v jeho rodném Nákle, bylo pro J. Vrbku dobou velmi složitou. S vytrvalostí sobě vlastní si pomalu a obtížně nacházel místo pro svoji práci a pro její uplatnění. Zhoršila se i sociální situace rodiny, která byla nyní odkázána na plat Františky Vrbkové. Rozprodává svoji bohatou knihovnu a ve stejné době se dostávají do depozitářů olomouckého muzea jeho archeologické, ornitologické a etnografické sbírky.

Udržoval dál styky s bývalými spolupracovníky J. Skutilem, A. Turkem, J. R. Bečákem a především s J. Koudelákem a J. Vacou. V jeho korespondenci se však objevují i dopisy J. Čepa, F. Kožíka a P. Bezruče, který měl navíc prostřednictvím Zábranského Břehule osobní vztah k Náklu. J. Vrbka ostatně, podobně jako předtím Fr. Obrtel v Selských listech, podrobně rozebíral děj románu vzhledem k místu děje, tedy především k Náklu a Příkazům.

V posledních letech svého života se Josef Vrbka stále častěji vracel do Nákla a po odchodu jeho manželky do důchodu se zde opět usadil. V Nákle také 23. listopadu 1964 zemřel a je pochován na místním hřbitově.

ZUM JAHRESTAG DES JOSEF VRBKA'S AUS NÁKLO

RESÜMEE

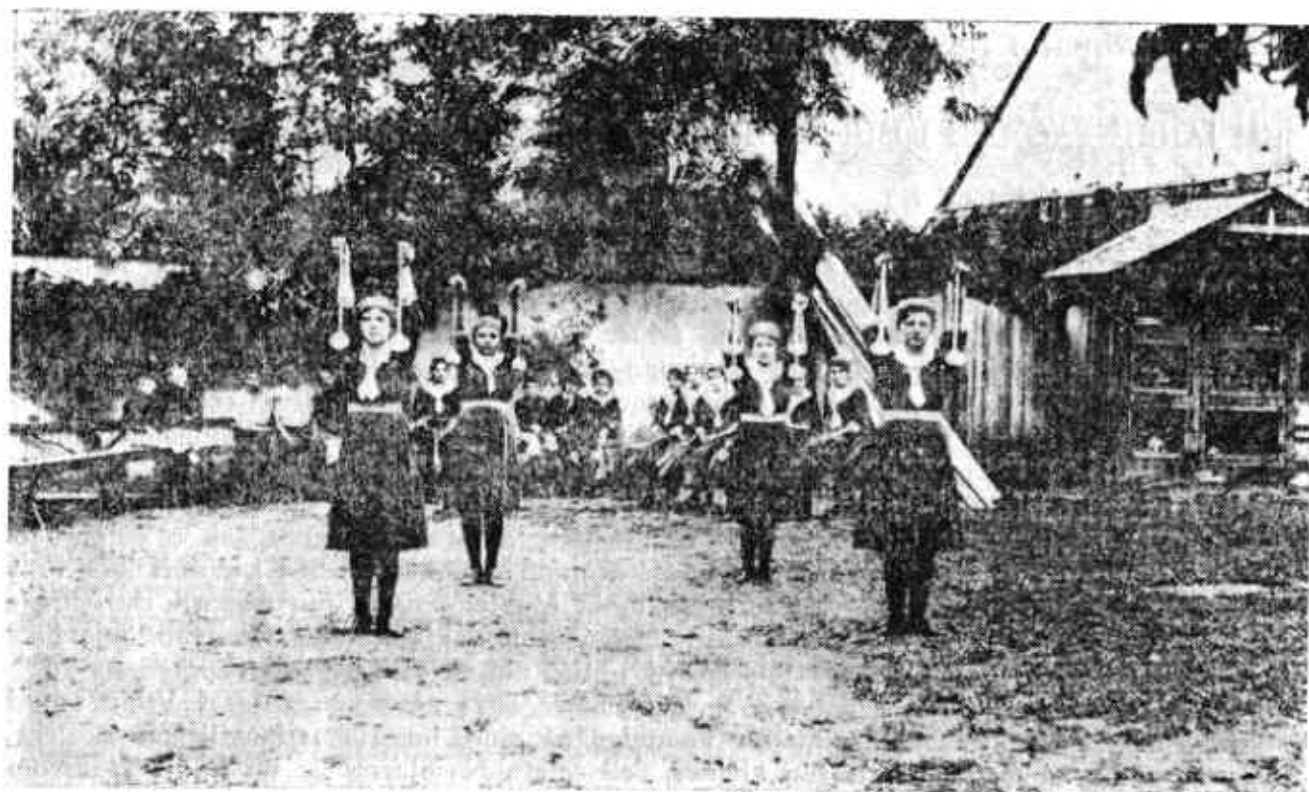
Josef Vrbka ist am 6. Mai 1888 in einem großen hannakischen Dorf Náklo, das zwischen Olomouc und Litovel liegt, geboren. Das reiche gesellschaftliche und kulturelle Leben des Dorfes brandmarkte auch die Entwicklung seiner Persönlichkeit. Als J. Vrbka 8 Jahre alt war, erlitt er einen schweren Unfall, und man hat ihm das Bein amputieren müssen. Er konnte aus diesem Grunde die Schule nicht besuchen und lernte am meisten selbst.

Der Autodidakt Josef Vrbka erreichte erste Erfolge als Bienenzüchter, Geflügelhalter und vor allem als Taubenzüchter. Er gab eine Reihe Bücher zur angeführten Thematik heraus und schrieb über 5000 Artikel für verschiedene Zeitschriften, wo er diese Problematik am meisten gemeinverständlich darstellte. Im Zeitabschnitt von 1937 bis 1941 gab er seine heimatkundliche Zeitschrift „Mojmírova říše“ (Das Mojmírreich) heraus, und zur derselben Zeit erschien seine „Geschichte der Gemeinde Náklo in Mähren“ (über 400 Seiten). Er schrieb später auch Geschichte der Dörfern Bezdč, Unerázky und Lhotka nad Moravou. Sein literarisches Werk war schon weniger erfolgreich. Es blieb am meisten in Manuskripten.

Die hinterlassenen Schriften des am 23. November 1964 gestorbenen Josef Vrbka's und auch ein Teil seiner heimatkundlichen Sammlungen sind im Heimatkundlichen Bezirksmuseums in Olomouc deponiert. Ein kleiner Teil seines Nachlasses ist im Freilichtmuseum in Rožnov aufbewahrt, und seine Familie behielt Teil der Schriften und Fotografien für sich.

Vzorný včelín a pozorovací včelařská stanice J. Vrbky v Nákle

Čvičení Sokola na dvoře u Vrbků v Nákle

NÁLEZ MISKOVITÝCH BRONZOVÝCH MINCÍ (ŽELEŠICE?)

ZU DEN SCHÜSSELFÖRMIGEN BRONZENMÜNZEN AUS DER FUNDSTÄTTE IN ŽELEŠICE

Pod přírůstkovým číslem 9/58 byl v roce 1958 získán do Krajského vlastivědného muzea v Olomouci rozsáhlý soubor numismatického materiálu zkonfiskovaného Františku Zbořilovi na základě rozsudku lidového soudu v Olomouci.¹ Tento soubor obsahuje cenné kolekce mincí a medailí z nichž nejhodnotnější jsou ražby olomouckých biskupů a arcibiskupů. K okrajovému materiálu Zbořilova konfiskátu patří necelé dvě stovky byzantských mincí, mezi kterými je zajímavá především skupina 76 miskovitých bronzů z druhé poloviny 12. století. Podle skladby celého souboru lze soudit, že miskovité bronzové mince jsou součástí nálezů ze Želešic (okr. Brno-venkov), jehož část je uložena ve fondech Numismatického oddělení Moravského muzea v Brně.²

Olomoucký soubor miskovitých bronzů má následující členění:

Manuel I. (1143–1180)	Isák II. (1185–1195)
BMC, tab. LXX, 4 20 ks	BMC, tab. LXXII, 5–6 17
6 12 ks	Alexius III. (1195–1203)
7 2 ks	BMC, tab. LXXIII, 7–12 17 ks
Andronikus I. (1183–1185)	neurčené mince 6 ks
BMC, tab. LXXI, 6 2 ks	

Všechny mince jsou i po konzervaci ve velmi špatném stavu, nápisy a opisy jsou málo čitelné, mincovní obrazy špatně zřetelné. Proto je přesné určení mincí obtížné a u některých kusů přímo nemožné.

POZNÁMKY

- 1 Lidový soud v Olomouci ze dne 26. 6. 1958, T 381/58. Sbírka byla předána finančním odborem rady MěstNV v Olomouci dne 23. 9. 1958, zn. Fin. 14/4849/U 1142/1958/Ošt. Z hlediska geneze sbírky (její část pochází ze sbírek významného kroměřížského sběratele Kubesy) lze předpokládat, že kolekce miskovitých bronzů náleží k želešickému nálezů.
- 2 Nález ze Želešic je uložen v Numismatickém oddělení Moravského muzea v Brně pod číslem H-75 a nebyl dosud až na zmínku v díle J. Sejbala, Dějiny peněz na Moravě, Brno 1979, s. 150, publikován. V Brně jsou uloženy tyto mince: Jan II. Komnenos (1118–1143) BMC, LXVI, 8 1 ks; Manuel I. (1143–1180) BMC, LXX, 5 11 ks; Alexius III. (1195 až 1203) BMC, LXXIII, 7–12 19 ks.

RESÜMEE

Der numismatische Fond des Heimatkundlichen Bezirksmuseums in Olomouc enthält auch eine Kollektion der schüsselförmigen Bronzemünzen aus der 2. Hälfte des 12. Jahrhunderts, welche 76 Stücke zählt. Diese Münzen sind höchstwahrscheinlich ein Bestandteil des Fundes aus Želešice (Kreis Brno – Land), dessen minderer Teil (31 Stücke) im Mährischen Museum in Brno deponiert ist.

Dr. Tomáš Soušek přijímá čestné uznání z rukou předsedy národního výboru v Uničově v r. 1985

V Uničově se dožil pětaosmdesátin zasloužilý vlastivědný pracovník a kronikář dr. Tomáš Soušek. Pochází z maloroľnické rodiny v Olšanech u Prostějova, kde se narodil dne 29. března 1902. Po skončení středoškolských studií na prostějovském gymnáziu absolvoval právnická studia v Brně, kde promoval 14. prosince 1926.

Po deseti letech praxe finančního a advokátního koncipienta v Brně a Ostravě působil do okupace v Uničově jako advokát. Stalo se tak z popudu ústředí Národní jednoty; v novém působišti se hned zapojil do všestranné hraničářské činnosti a společenského života tamní menšiny. Předpoklad, že v Uničově zakotví natrvalo – v roce 1937 se zde oženil – se však zprvu nesplnil.

Za mobilizace v září 1938 nastoupil vojenskou službu u horského pluku na východním Slovensku a po návratu se do zabraného Uničova již nesměl vrátit. Zařízení kanceláře bylo použito pro vybavení Hnědého domu, ve který nacisté změnili Národní dům. Žena musela narychlo opustit Uničov a ubytovat se u příbuzných v Olomouci.

Válku pak prožili v Prostějově. Hned po osvobození se vrátil – nejprve sám a později i rodina – s pomocnou akcí bývalých hraničářů zpět do Uničova. Jako právník byl kooptován do revolučního národního výboru a od 7. července 1945 byl předsedou místní správní komise. Současně byl jmenován prozatímním správcem cukrovaru, lihovaru a drožďárny, kde byla hned uvedena do provozu elektrárna a drožďárna a úspěšně zahájena cukrovarská kampaň. S pomocí nového obyvatelstva se podařilo poměrně brzy normalizovat poměry ve městě.

Od listopadu 1945 působil na ministerstvu výživy v odboru pro znárodnění. V březnu 1950 byl prezidentem republiky jmenován vrchním odborovým radou. Nesnáze při zajišťování bytu pro rodinu v Praze a chronické onemocnění ho však přinutily rozvázat dohodou pracovní poměr s ministerstvem a nastoupit do zaměstnání v tehdy právě vznikajících Uničovských strojárnách. Zde působil bezmála celé čtvrtstoletí – až do roku 1975. Při zaměstnání spravoval městský archiv a po roce 1960 přechodně i pobočku okresního archivu zřízenou v Uničově.

Veřejná činnost dr. Souška byla vždy obdivuhodně široká. Vedle různých funkcí v městské samosprávě, v odborovém hnutí, vedle činnosti v Socialistické akademii, při ochraně kulturních památek a v místní pobočce Svazu čs. zahrádkářů a ovocnářů působil více než dvacet let jako kronikář města a deset let jako kronikář Uničovských strojárn. Jím vedená městská kronika získala v roce 1980 první místo v okresním kole soutěže.

V rámci závodního klubu ROH Uničovských strojárn založil v roce 1955 se zájemci vlastivědný kroužek a dosud je jeho čestným vedoucím. Kroužek si vzal za úkol seznamovat nové obyvatele s bohatou minulostí města a tak přispívat k prohloubení jejich vztahu k novému domovu. Během dlouholetého nepřetržitého působení kroužku byly uspořádány stovky besídek, exkurzí, vlastivědných zájezdů a obchůzek po památkostech města. Akce vlastivědného kroužku patřily a patří mezi nejoblíbenější akce, pořádané v rámci závodního klubu.

Zkušeností a poznatků nabytých dlouholetou praxí v archívu využívá dr. Soušek i literárně. Napsal řadu statí, článků a zajímavostí pro publikace, které vyšly při různých výročních města, uničovských podniků a škol, pro různé vlastivědné sborníky a také pro Severní Moravu, přispívá pravidelně již léta do Kulturního zpravodaje města Uničova. Z jeho větších prací je zde třeba jmenovat Místopis Uničovska 1848–1960, vydaný jako učební text v roce 1970 filozofickou fakultou Univerzity Palackého, a Malé dějiny Uničova, jejichž první vydání vyšlo v Uničově v roce 1980 a doplněné vydání v roce 1985.

Dlouholetá obětavá a společensky záslužná činnost dr. Souška byla po zásluze oceněna řadou čestných uznání, a to ze strany Městského národního výboru v Uničově (za zásluhy o rozvoj města v letech 1962, 1972, 1982 a 1985), Uničovských strojírů (za zásluhy o výstavbu a další rozvoj závodu v letech 1965 a 1970), Sdruženého závodního klubu ROH v Uničově (za obětavou a úspěšnou práci ve vlastivědném kroužku v letech 1970, 1980 a 1982), odboru kultury KNV v Ostravě a ONV v Olomouci (za dlouholetou a obětavou letopiseckou činnost a za čestné umístění v soutěži kronikářů v letech 1979, 1980 a 1982) i ze strany organizací Národní fronty. Široký okruh jeho působení ukazuje čestné uznání místní organizace Čs. svazu zahrádkářů svému zakládajícímu členu za dlouholetou práci a propagaci činnosti svazu.

Sluší se rovněž tlumočit poděkování účastníků akcí vlastivědného kroužku a všech příznivců vlastivědné práce, i poděkování všech, pro které si vždy našel čas, aby poradil nebo pomohl.

Do dalších let přeji milému jubilantovi spoluobčané i spolupracovníci, přátelé, čtenáři i posluchači jeho zasvěcených výkladů o dějinách Uničova to, co snad nejvíce potěší, totiž aby ve své neúnavné činnosti mohl pokračovat ještě dlouhá léta.

Josef Pucek

Z PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI dr. TOMÁŠE SOUŠKA

- 1961 – K dějinám uničovské radnice, Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci (ZVÚO), č. 94/1961, s. 11–12.
- 1962 – Průmysl v Uničově, Uničovské strojírny k 750. výročí města Uničova, Uničov 1962, s. 25–30.
- 1963 – Uničovský městský archív, ZVÚO č. 109/1963, s. 6–7.
- Osvobození města Uničova, ZVÚO č. 109/1963, s. 18–19.
- Hospodářské poměry v Uničově, ZVÚO č. 109/1963, s. 19–20.
- 1968 – Lipínští sítaři, brusiči a metlaři, Severní Morava, sv. 16, s. 56–58.
- 1970 – Nejstarší severomoravský cukrovar, SM, sv. 20, s. 63–64.
- Místopis Uničovska 1848–1960, FFUP Olomouc 1970, 149 s.
- 20 let Komunálních služeb v Uničově, Uničov 1970, s. 5–7.
- Hudba a zpěv v minulosti Uničova, 25 let LSU v Uničově, s. 29–31.
- Cukrovar v Uničově do roku 1945, 120 let cukrovaru v Uničově, Uničov 1970, s. 9–16.
- Výročí uničovského gymnázia, 10 let gymnázia v Uničově, Uničov 1970, spoluautor prof. J. Horák, s. 6–17.
- 1971 – Popsání ceremonií při opravě uničovské šibenice, SM, sv. 21, s. 62.
- Z počátků dělnického hnutí v Uničově, Kulturní zpravodaj města Uničova 1971, leden–červen.
- 1972 – Setkání Josefa II a Fridricha II. v Uničově, Sborník Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci, Olomouc 1972, s. 123–124.
- 1973 – Lipinka, Vlastivědné zajímavosti č. 83/1973.
- 1974 – 100. výročí dráhy v Uničově, SM, sv. 27, s. 53.
- 1976 – Z nejstarších dějin Uničova, Stráž lidu (SL) 24. 6. 1976.
- Privilegium krále Jiřího z roku 1469, SL 24. 11. 1976.

- 1977 – Radnice v Uničově, ŠL 13. 1. 1977.
 – Meriánův plán Uničova a jeho výklad, ŠL 12. 2. 1977.
 – Voda a vodovod v Uničově, ŠL 20. 3. 1977.
 – K uničovské nejstarší české listině, Sm sv. 34/1977, s. 52.
 1980 – Malé dějiny Uničova, SK ROH Uničovských strojíren, Uničov 1980, 51 s. Doplněné vydání Městský národní výbor Uničov 1985.

Několik desítek dalších článků, zajímavostí a drobností z dějin Uničova a integrovaných obcí uveřejnil v Kulturním zpravodaji města Uničova v letech 1966–1986, v závodním časopise Uničovský kovák v letech 1969–1971 a ve Zpravodaji domovní správy v Uničově v letech 1958–1960.

ZA ING. JANEM R. BEČÁKEM (1915–1987)

Dne 1.1. 1987 zemřel náhle ve věku nedožitých 72 let ing. J. R. Bečák, nositel státního vyznamenání Za vynikající práci, znalec lidové kultury Hané a Valašska. V jeho osobě ztrácí moravský národopis významného pracovníka, který se podílel na dlouhé řadě úspěšných národopisných akcí.

Své odborné i organizační schopnosti doložil již v mládí vydáním knihy Haná, odkaz země a lidu, svazek I. – Lidové umění (Velký Týnec 1941), která i v současnosti slouží jako základní materiálový pramen k poznání tradiční lidové kultury oblasti. V šedesátých letech vytvořil organizační základnu pro dobudování muzea lidového stavitelství moravsko-slezské karpatské oblasti v Rožnově pod Radhoštěm. Valašské muzeum v přírodě pod jeho vedením prošlo prudkým rozvojem od regionálního muzea lidového stavitelství k instituci celoevropského významu. Začátkem sedmdesátých let nastoupil do funkce vedoucího národopisného oddělení Vlastivědného ústavu v Olomouci. Na tomto pracovišti zúročil v bohaté sbírkotvorné činnosti všechny své zkušenosti z terénní práce. Výstavami a expozicemi v muzeu v Litovli popularizoval tradiční lidovou kulturu v nejširších vrstvách obyvatelstva.

Ani na zaslouženém odpočinku nezůstal stranou národopisného dění svého rodného kraje. Podílel se na koncepci rezervace hanáckého lidového stavitelství v Příkazích a rozvíjel činnost národopisné sekce Vlastivědné společnosti v Olomouci.

Ing. Jan R. Bečák bude chybět nejen jako na slovo vzatý odborník a arbitr v oblasti moravské hmotné lidové kultury, ale i jako člověk, který svým citlivým přístupem k lidu získal úctu a přirozený respekt. Nám nezbyvá, než naposledy poděkovat za vše, co vykonal. -elz-

Pohled do přísálí kostela z r. 1938–39, kde byly zpřístupněny mineralogické a geologické sbírky

VYOBRAZENÍ:

OBÁLKA:

Miskovité bronzové mince z želešického nálezu (K článku L. Szába, str. 13)

Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, č. 250.

Vydalo Krajské vlastivědné muzeum v Olomouci, nám. Republiky 5/6.

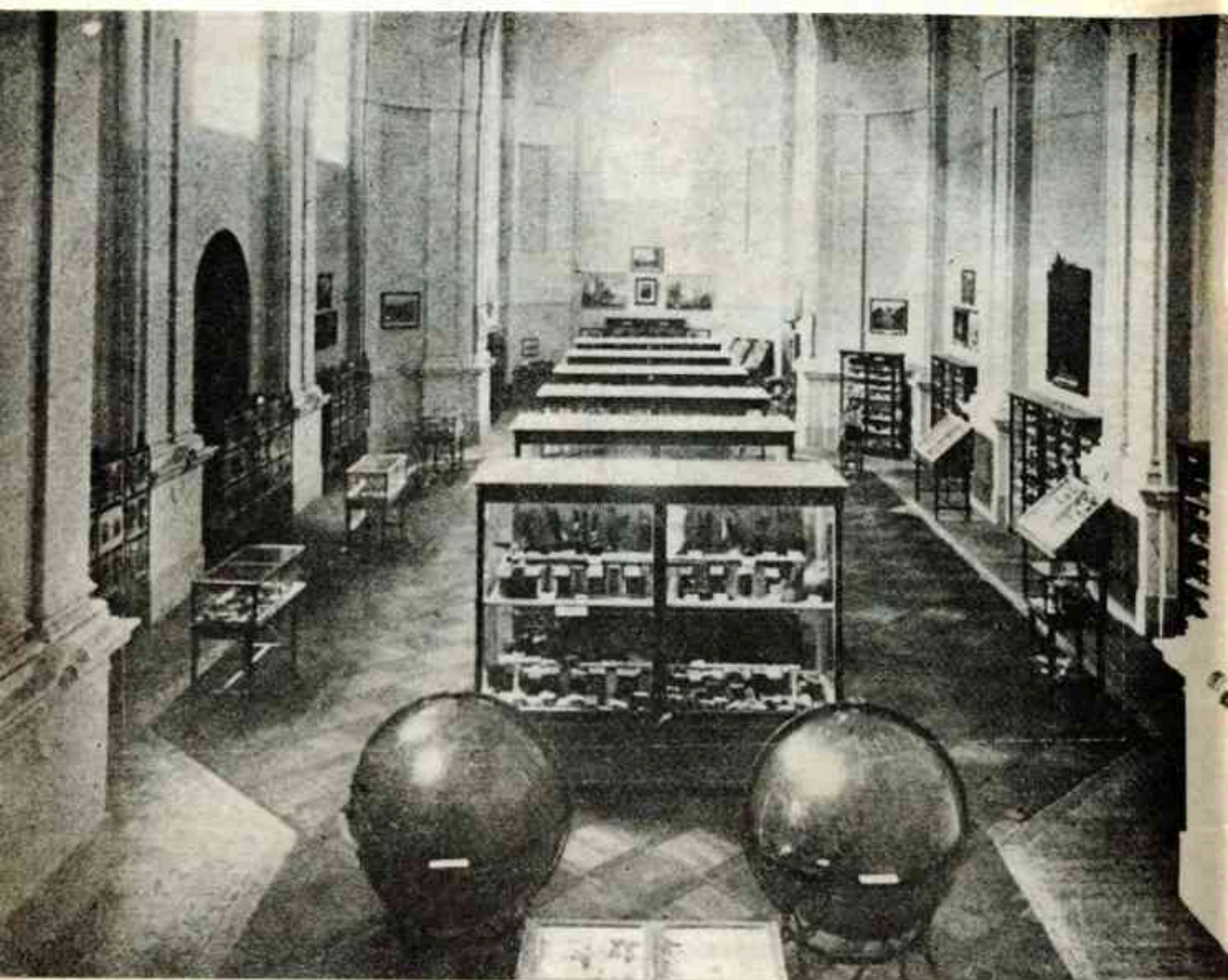
Odpovědný redaktor dr. Vlastimil Tlusták.

Redakčně připravila dr. A. Šimková.

Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., závod 11, třída Lidových milicí č. 5, Olomouc

Rukopis odevzdán do tisku 29. 6. 1987.

Reg. zn. RM 134.

Pohled na instalaci sbírek přírodovědeckého muzea v kostelní lodi kláštera klarisek po roce 1911, dnes velký sál muzea.

OBSAH:

ČLÁNKY:

Stanislav Jančík – Vítězslav Kollmann, 75. výročí založení závodu Seliko Litovel, k. p., Seliko Olomouc. Historie a současnost, s. 1–8

Jarmila Zvolánková, KVM Olomouc, nám. Republiky 5, Osmědesát let přírodovědeckého muzea v Olomouci, s. 9–13

Ľudovít Szabó, Nové střelecké medaile, plakety a dekorace ve sbírkách Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, s. 13–16

Pavel Pospěch, KVM Olomouc, nám. Republiky 5, K výročí Josefa Vrbky z Nákla, s. 17–28

Ľudovít Szabó, KVM Olomouc, nám. Republiky 5, Nález miskovitých bronzových mincí (Želešice?), s. 29

Josef Prucek, OAr Olomouc, pracoviště Šternberk, Dr. Tomáš Soušek pětáosmdesátiletý, s. 29–31

-elz-, Za ing. Janem R. Bečákem (1951–1987), s. 32

Překlad resumée: V. Kollmann, s. 5–6; M. Papoušek